

indifferentē, quæ est de rebus indifferentibus, quæ duratē, tenetur quis eā observare: licet ex hoc nō sit perplexus. quia potest sine pacto præferre illā. bonū est tamē eam deponere: quia bonū est, quod quis non teneat se obligatum ad id, ad quod non est de iure obligatus, tamen si sit dubium, & tale dubium cōsistat in factō, bonum est se deponere in tuto, & declinare ad partem illam, quod sit ibi aliqua culpa. quia secundum Gre. bonarum mentium est ibi culpam cognoscere: ubi culpa non est.

R E S P. A D A R G. Ad primum dicendū, q̄ agens non agit nisi ut tangit, & quia lex Dei potissime tangit nos, ut est secundū dictamen cōscientiæ nostræ. Ideo faciendo contra conscientiam facimus cōtra legem Dei, prout illa lex relucet in nobis. Et licet non faciendo secundum conscientiam, & secundum legē Dei relucēt in nobis peccemus: Tamē nō semper bene facimus faciendo secundū conscientiā: quia nō debemus oī spūi credere, nec oī dictamini cōscientiæ adhærere: sed dēmus examinare sp̄s, & tractare de dictamine cōscientiæ nostræ in dubiis cum sapiētibus, & videre. utrū tale dictamen ex Deo sit, & utrū sequendum sit.

Ad secundum dicendum, q̄ qñ præceptum superioris iudicis pervenit ad nos per iudicem inferiorem, tunc contemnendo iudicē inferiorem, contemnimus superiorē. Ideo contemnendo, qđ cōscientia dicit: contemnimus Deū, à quo est in nobis lumen rōis: à quo lumine oritur dictamen conscientiæ. Sed licet peccemus dictamē conscientiæ non sequēdo; nō tamen semper bene facimus sequendo: quia dēmus cū peritis diligenter examinare illud, an sit rectū, & sequēdū, vel sit erroneū, & deponendū.

Ad tertiū dicendū, q̄ ut patet p̄ habita: licet semper peccemus non faciendo, qđ conscientia dicit: non tñ semper benefacimus faciēdo, qđ dicit. Ad formā aut arguendi quod homo nō peccat faciendo, ad quod tenetur; Verum est si ad illud tenetur simpliciter, & si malum est illud deponere. Sed ad dictamen conscientiæ erroneæ non tenemur simpliciter: sed solum quandiu durat, & bonum est illud deponere.

Et per hæc patet solutio ad quartum. quia habens conscientiam erroneam non est perplexus simpliciter: quia potest, & debet eam deponere.

Dub. I. Litteralis.

SUPER litteram quæritur primo sup̄ illud: Quod intellectus rō: ingenium, & memoria: si vitiiis, & peccatis obnubulentur, & corrumpantur; bona tamen sunt: nec peccata nominantur.

Cōtra: Corruptio, & obnubulatio facta per peccatum, videtur, q̄ semper sit peccatum: ergo &c.

Dicendū, quod Magister in illis verbis assignavit rationem, quare semper voluntas dicitur esse mala, si velit malū, & dicitur actus eius esse pec-

A carum, cum vult malum, & peccatum. Non autē sic est de intellectu vel ratione, & de ingenio, vel memoria. Sed ut patet p̄ Augustinū: Omne peccatū adeo est voluntarium, q̄ si non est voluntarium non est peccatum: Ita q̄ rō peccati potissime sumitur ex volūtate. Habere ergo ingenium, & bonam memoriā semper bonū est: sed volūtas est mala, quæ malē vitur istis bonis. Intellectus ergo, & ingeniū, & cætera talia bona sunt: sed possunt esse mala huic, qui per volūtate male vitur eis. Sicut aqua bona est: sed est mala huic, q̄ suffocatur per eā. Et iō dicit Philosophus, q̄ qñ aqua suffocat: nō est opus bibere. Et hoc dicit propter intellectū: quia intellectus bonus est: sed quādo intellectus suffocat te ostendendo tibi vias, quas sequendo suffocaris a passibilibus, & efficeris malus, & vitiosus: bonum esset tibi, q̄ esses rudis, & grossus, & non haberes subtile ingenium, nec subtile intellectū ad inveniēdum vias, p̄ quas suffocaris. Ideo dicitur, q̄ decies millicies plura utiq; mala faciet homo malus, quā bestia: quia bestia nescit inuenire vias: & modos ad faciendum malum: Sicut scit homo habens intellectū, & ingenium, ista ergo bona sunt: sed voluntas est mala, quæ male vitur istis bonis.

Hō est peccatū
mā alicuius
dū peccat.
ex 1. Polit.
cap. 2. & 7.
Eth. 6. 16.

Dub. II. Litteralis.

C Vltius forte dubitaret aliquis de eo, quod in litera dicitur, quod breuius respondent &c. ubi vult Magister, quod ponentes, q̄ omnia in quantum sunt, bona sunt. dicunt tamen, quod actus voluntatis in quantum est, bonus est: sed in quantum inordinatus est, malus est. quia ut habet inordinatum esse, non habet esse: sed deficit ab esse: quia secundum Augustinum: malum vel peccatum non habet cām efficientem, sed deficientem. A. 12 autem opinio est, quod actus malus nullo modo est bonus.

Dicendum, quod prima opinio est securior. Nam malum non nisi in bono fundari potest. Nullus est enim actus ita malus, qui materialiter, & ratione fundamenti non sit bonus: quia tunc ille actus non esset actus, sed esset purus defectus: quicquid ergo est ibi actus, & quicquid entitatis: totū fm̄ quod hōi est bonum.

Dub. III. Litteralis.

D Vltius forte dubitaret aliquis: utrū illa responsio, quam dat secunda opinio de actu malo: possit trahi ad bonum. Ait enim actum voluntatis malum non esse de naturalibus, & non pertinere ad naturalia.

Dicendū, quod opinio secunda mala est. Credit enim esse aliquas res, & aliqua entia, quæ secū dum quod huiusmodi non sunt à Deo, quod secundum veritatem stare non potest. Tamen responsio tacta potest ad bonum trahi: videlicet, quod actus malus non est de naturalibus: quia homo naturaliter inclinatur ad bonum, & omne malum,

malum, & omne vitium est contra, & præter natura-
 turalem inclinationem nostram à Deo, & dicit
 Dam. virtutes omnes esse secundum naturā, &
 vitia contra naturam.

Dub. III. Litteralis.

Vltcrius fortè dubitaret aliquis de eo, quod
 in littera dicitur, q̄ homo naturaliter vult bonū,
 sed voluntas hæc semper caret effectu nisi gratia
 Dei adiuvetur. Sed cōtra: Nihil frustra est in na-
 tura: si ergo voluntas hominis naturaliter vult
 bonum: tamen semper caret effectu: videtur, q̄
 sit aliquid frustra in natura.

Dicendum, q̄ nihil est frustra in natura quan-
 tum ad ea, quæ sunt naturaliter, sed quantū ad
 ea, quæ sunt super naturaliter. Prout est bene fa-
 cere meritorie: oportet, q̄ hoc fiat per gratiam,
 & iuvetur natura per gratiam.

Vel possumus dicere, q̄ nihil est frustra in na-
 tura loquendo de natura integra, vel de natura
 instituta, sed loquendo de natura corrupta, vel
 infirma potest aliquid esse frustra, quia posset q̄s
 talem infirmitatē habere, quod frustra haberet
 pedes. Ideo Magister in littera ait, quod volūtas
 hominis naturaliter vult bonum, sed talis volū-
 tas semper caret effectu: nisi gratia Dei adiuvet,
 & liberet. Adiuvet quidem quantum ad bonū,
 quod est supra naturam, & liberet ipsam naturā,
 quæ est corrupta, & infirma.

Dub. II. Litteralis.

Vltcrius fortè dubitaret aliquis de eo, quod
 in littera dicitur, quod alij dicunt vnam esse vo-
 luntatem, &c. Est enim quæstio Magistri: Vtrum
 sit vna, & eadem voluntas, qua quis vult bonum,
 & malum: nec dici potest, quod hoc debeat refer-
 ri ad potentiam, quia certum est vnam, & eādem
 esse potentiam, quam vocamus voluntatem: per
 quam possumus velle bonum, & malū, sed hoc
 referendum est ad ipsum motū voluntatis, quia
 circa hanc quæstionem narrat duas opiniones.
 Quarum prima est, q̄ est alius, & alius motus vo-
 luntatis, quo voluntas movetur naturaliter in
 bonum, & in malum. Alia verò opinio est, quod
 est vna, & eadem voluntas. i. vnus motus volun-
 tatis, quo homo naturaliter vult bonum, & ex
 vitio vult malum, quæ harum duarum opinio-
 num est melior.

Dicendum, quod naturaliter homo nō fertur
 in malum: homo ergo, vel voluntas, vt fertur in
 malum non est motus naturalis, sed est defectus
 à motu naturali, quia semper malum contra na-
 turam. Vnus ergo est motus volūtatē, quo quis
 fertur naturaliter in bonum, sed est ex defectu
 illius motus, q̄ feratur in malum. Ideo secunda
 opinio signanter ait, q̄ vnus est motus volun-
 tatis, quo voluntas fertur naturaliter in bonū, sed
 ex vitio, vel ex defectu illius motus est, quod fe-
 ratur in malum.

DIST. XXXX.

De comparatione actuum exteriorum ad voluntatem, secundum bonitatem, & malitiam.

O S T H Æ C D E
 A C T I B V S.

Hæc at Distinctio cō-
 tinuabatur ad supe-
 riora dupliciter, q̄a
 superius determina-
 vit Magister de bo-
 nitate, & malitia p
 comparationem ad
 voluntatē quantum

ad actus interiores: in parte ista determinat hoc
 idem quantum ad actus exteriores.

Vel potest continuari aliter, quia supra deter-
 minavit Magister de actibus voluntarijs quantū
 ad bonitatem, & malitiam generaliter: in parte
 ista determinat hoc idē de actibus exterioribus
 specialiter. Et duo facit, quia primo ostendit a-
 ctus exteriores habere bonitatē, & malitiam ex
 voluntate. Secundo ex his, quæ dixerat movet
 quasdam quæstiones, & quædam dubia circa actū
 malum, & circa peccatum, ibi: {Cumq̄ intentio}
 in principio 41. dist. Circa primum duo facit.
 Quia primo facit, quod dictū est. Secūdo movet
 quasdam q̄ones circa ea, quæ dixerat, ibi: {Sed que-
 ritur.} Circa qd duo facit. Quia primo narrat
 duas opiniones. Quarū vna est, q̄ omnes actus
 de se sunt indifferentes, sed bonitatem, & mali-
 tiam habet ex bona, & mala intentione. Secūda,
 q̄ actus humani tripliciter se habent, quia quidā
 sunt ita boni, vt si malā habeant causam, non de-
 sinunt esse boni. Quidam ita mali, quod nō pos-
 sunt esse boni. Quidam verò ex causa alia, & alia
 possunt esse boni, & mali. Secundo adducit ter-
 tiam opinionem Aug. quæ non ponit oēs actus
 esse indifferentes, vt ponit positio prima. Nec po-
 nit aliquos actus ita esse bonos, qui si malam ha-
 beant causam non, sint mali, vt dicit secunda. Se-
 cunda ibi: {Sed Augustinus.} Circa quā partē
 duo facit. Quia primo facit, qd dictū est. Secūdo tā-
 git opinionē quasi quartā, q̄ mali actus non pos-
 sunt habere bonā cām, quæ in quidam, &c. Circa
 primū tria facit. Quia primo ostēdit, quod in a-
 ctibus est considerandū quid agere, & quæ causa,
 & quo aīo, & quā intēctione agere, & ad hoc, q̄
 actus sit bonus: oportet oīa ista concurrere s̄m
 bonitatē: ad hoc, q̄ sit malus, sufficit aliqd isto-
 rū esse s̄m malitiā. Secundo ex hoc ostendit, q̄
 ipsi actus mali possunt esse magis, & minus mali.
 Tertio, q̄a in his oībus innitit dictis Aug. reddit
 auditorem attentum ad hæc consideranda. Secū-
 da ibi: {Sed dicit aliquis.} Tertia ibi: {Intende
 lector.} Et in hoc terminet sentētia p̄sentis Dist.
 Aegid. super ij. Sent. Ecc QVÆ.

QVÆSTIO I.

De bonitate, & malitia voluntatis circa actus exteriores.

Quia Magister cōparat actus exteriores ad voluntatem sūm bonitatem, & malitiam: Iō duo principaliter q̄remus. Primò: Vtrum actus exteriores habeāt bonitatē, & malitiā ex volūtate. Secūdo quō tales actus se habeāt ad bonitatē, & malitiā. Circa primū quærunſ tria. Primò: Vtrū bonitas ex malitia actus exterioris sit ex voluntate. Secūdo: Vtrum actus exterior addat aliquid in bonitate, & malitia supra interiorē. Tertio: Vtrum eadem actio possit esse bona, & mala.

ARTIC. I.

An actuum exteriorum malitia, & bonitas à voluntate accipiantur.

Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. 2. q. 20. ar. 2. Et 2. sent. d. 40. ar. 2.

Math. 7.

Math. 7.

Ad primum sic proceditur: Videtur, q̄ malitia, & bonitas actus exterioris accipienda sit ex voluntate: quia, vt dī Math. Nō pōt arbor bona, &c. Sed arbor bona est ipsa volūtas bona: mala est voluntas mala: fructus autem sunt ipsa opera exteriora, iuxta illud: A fructibus eorū cognoscetis eos. Per opera autem interiora nō possumus cognoscere hominem. Sed per exteriora, quia homo intuetur faciem: Deus autem intuetur cor. Ergo à volūtate bona, vel mala fructus, i. opera exteriora iudicanda sunt bona, vel mala.

Præterea opera exteriora non reducunt ad genus moris, nec iudicanda sunt bona, vel mala nisi prout sunt imperata à voluntate: ergo, &c.

Præterea, vt superius dicebatur, naturalia recipiunt speciem ex forma, quia sunt inter formā, vt est in agente: & formā, vt est in patiēte: moralia verò recipiūt spēm ex fine, quia sunt inter finē, vt est in intentione: & finē, vt est in executione. sed res non habent rōnē finis, & boni nisi, vt comparantur ad appetitū, vel ad voluntatē: ergo, &c.

Præterea meritum, & demeritum est ex parte voluntatis, quia voluntas est id, qua peccatur, & qua recte viuitur, vt potest patere per Aug. in de vera Rel. ergo, &c.

IN CONTRARIUM est, quia secundum Philosophū in Eth. q̄dā hñt statim cōuolutā malitiā, quæ nō possunt bene fieri, vt furtū, vel mēchia. Ergo in talibus si q̄s hēat rectā volūtate, vel

A rectā intentionē semp erit ibi peccatū: ergo, &c. Præterea: habens conscientiam erroneā quicquid facit peccat: non ergo ex voluntate poterit iudicari actio bona, quia semper erit mala, durāte conscientia erronea: error tamen non dicit ali quid in voluntate, sed in intellectu.

RESOLVTIO.

Actus bonus à voluntate bene intendente, & bene eliciente & in circumstantijs bene se habentibus iudicari debet. Horum autem aliquo deficiente, malus existimatur.

RESPONDEO dicendū, quòd secūdum scripta cōia voluntas dupliciter pōt considerari: vel, vt est intendens, prout fertur in finē vltimū: vel, vt est eligens, prout fertur in obiectum proximum. Primò modo sufficit, q̄ voluntas sit mala: ad hoc, quòd actus iudicandus sit malus, q̄a sola intētio mala facit actum malum: sed non sufficit sola intentio bona ad hoc, q̄ actus sit bonus, q̄a potest quis male agendo habere intentionē bonam, quia potest quis furari, vt det eleemosinā. Sed si loquimur de voluntate secundo modo: prout est eligens, & prout fertur in obiectū proximum, sic, vt dicunt, à voluntate bona iudicandus est actus bonus, & à mala malus: quia, vt aiunt, Electio est conclusio consilij. Sed ad hoc, quòd quis bene consiliatur: oportet, q̄ ibi intendatur bonus finis: & quòd assumantur bona, quæ sunt ad finem, quia si quis ad bonū finē ordinaret, quæ sunt mala: vellet bonam conclusionē concludere incompetenti medio: si p malum vellet puenire ad bonum, vt si de furto vellet facere eleemosinā: tale ergo consiliū nō deberet dici bonū, nec ex tali consilio elicereſ bona electio. Sic ēt econuerso, si malus esset finis, & mala esset intentio: non posset ibi esse bona electio, quia intendendo malum finē non possumus bene eligere, nec esset bonus consiliator, qui per opera bona vellet consequi malum finem.

Est etiam sūm istos tertium aduertendum, q̄ hoc fieret tpe conuenienti, quia si princeps belli vellet præliari, & sine maturo consilio inchoare bellum: non haberet bonum consilium. Sic ēt si nimis tardaret, quia ad bonum consilium concurrunt omnia bona: cum bona electio sit cōclusio boni consilij à voluntate bona eligente iudicandus est actus bonus, & à mala malus.

Sed iste modus dicendi stare non potest. Nā, sūm quòd isti dicunt, & bene, in voluntate est considerare duo: Intentionem, & electionem, & vnū est distinctum ab alio, quia intentio est de fine: electio de his, quæ sunt ad finem. Si ergo electio accipiat sūm se, vt non includit intētionē: & intētio, vt non includit electionē, sed ad actum malum sufficiat sola mala intentio, vel sola mala electio, q̄a ad actum malum sufficiunt particulares defectus: tñ ad actum bonum oportet cōcurrere vtrāq; bona, vel oīa bona, quia bonum constat ex tota, & perfecta sua cā: pp q̄d nisi bona intentio

1° 2. c. 49.

rio inciudat bonam electionē, & econuerso non poterit iudicari actus bonus: licet ad actum malum sufficiat solum alterum esse malum. Miramur tamen, quare sic loquentes voluerūt potius actum bonum attribuere electioni bonæ, quàm intentioni: Cum dicat Philosophus in 2. de aia. Quia à fine sunt omnia denominanda. & cum ea, quæ sunt ad finem, ordinentur ad ipsum finē, & non econuerso, & cum habeat in littera: Bonū enim opus intentio facit.

Reuertamur ergo ad propositū, & dicamus: Quia nec bona intentio est sine bona electione, nec econuerso sufficit ad actū bonū: & si inueniatur, quod vnus istorum sufficiat: intelligendum est prout inuicem se concludunt. Et si dicatur, q non bene eligit, qui malē intendit; Respondebimus, q non bene intendit, qui malē elegit. Et si cēt vnū non sufficiat sine alio: conuenientius tamen bonitas operis exterioris denominabitur ab intentione tāquam à fine, quàm ab electione. Iuxta illud: Quicquid agunt homines, intentio iudicat omnes.

Cum ergo quæritur: Vtrum ex voluntate sit bonitas, & malitia in actu exteriori: patet, quia cum ad actum bonum cōcurrant omnia: ad malum sufficiant particulares defectus: Et cum volūtas sola sit illud, qua peccatur, & rectē viuatur: & cum ignorantia, ex qua potest consurgere conscientia erronea, sumat originem ex negligentia voluntatis: omnia ista debent ad voluntatem reduci, ad hoc, quod sint opera bona, vel mala, & potissimē in genere moris: à voluntate ergo bene intendente, & bene eligente, & in circūstantijs bene se habente iudicari poterit opus bonū, sed à voluntate in aliquo horum deficiente poterit iudicari malum.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendū, q secundum Aug. in Ench. 15. c. exponentem illud verbum: Non potest arbor bona, &c. Natura humanam appropriat terre: arborem bonam, & malam appropriat voluntati: fructus autem appropriat operibus. Sicut ergo in eadem terra possunt oriri arbores bonæ, vt ficus, & vites, & arbores malæ, vt spinæ, & tribuli: sic in eadem natura humana potest esse voluntas bona bene intendens, bene eligens, & erga circūstantias bene se habens, & talis voluntas, siue talis arbor de necessitate faciet fructum bonum. i. opus bonū. quia non poterit esse simpliciter, & absolutē bona volūtas, vel bona arbor nisi habeat omnia bona: & si habet omnia bona de necessitate faciet fructum, & opus bonum. Sed ad hoc, quod sit mala voluntas, vel mala arbor, & ad hoc, q faciat fructum, & opus malum, sufficit aliquod illorū esse malum.

Ad secundum dicendum, q omnia opera exteriora à voluntate habent, q sint bona, vel mala in genere moris: tamen non oportet, q si ex voluntate sint applicata ad materiam debitam, & ex hoc sint bona ex genere, quod sint bona simpliciter, vel si ex voluntate sunt effectui mancipata per bonam intētionem, & sint bona ex fine, &

A absolutē loquendo, sint bona: vel si sunt bona ex circūstantijs, quod sint bona simpliciter: sed si in omnibus istis modis sunt à bona volūtate imperata, erunt bona. Si verò aliquod istorum deficiat: erunt mala. Concedimus ergo, q opera exteriora à volūtate habent, q sint bona, vel mala: sed, vt sint bona: sunt à tota voluntate, vt est tota, & perfecta: sed, vt sunt mala sufficit ea procedere ex particularibus defectibus voluntatis.

Et per hoc patet solutio ad tertium, quia opa exteriora ex voluntate habent, quod sint bona, vel mala: modo, quo dictum est.

Et per hoc patet solutio ad quartum, quia voluntate rectē viuatur, & peccatur. Sed ea rectē viuatur, vt ibi omnia concurrunt, sed peccatur, prout aliquid ibi debentium concurrere deficit.

RESP. AD ARG. IN CONTRARIUM.

Ad primum autem in contrarium dicendum, q ad voluntatem pertinet agere actum habentem conuolutam malitiam, quia ad voluntatem spectat applicare actus exteriores ad non debitam materiam.

Ad secundum dicendum, q erronea conscientia est imputanda negligentie voluntatis, non adhibentis omnem diligentiam ad sciendam veritatem de agibilibus, vt non possit errare in conscientia. Sed quid, si adhiberet omnem diligentiam, & esset ibi ignorantia inuincibilis? Dici debet, q omnino debemus pie credere, q Deus in illo casu sibi reuelaret veritatem, sicut fecit Cornelio mittens ad eum Angelum suum, vt faceret eum ire ad Petrum, qui eum doceret fidei veritatem, vt habetur in actis Apostolorum.

AG. 10.

ARTIC. II.

An actus exterior in bonitate, & malitia addat aliquid supra interiorem.

Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. 2. q. 20. ar. 4. Et 2. sent. d. 40. ar. 3. D. Bon. d. 40. ar. 2. q. 2. Ric. d. 40. q. 3.

ECVNDO quæritur: Vtrum actus exterior addat aliquid in bonitate, & malitia ad actū interiorem.

Et videtur, q non. quia, vt habetur in Ethic. Nihil prohibet minora dantem liberaliorem esse, si à paucioribus accipiat. Et hoc idem habetur Matth. de illa vidua dante duo minuta. Si. n. actus exterior aliquid adderet: ergo semper facies maius opus exterius, magis mereretur, quod est falsum.

Aegid. super ij. Sent. Ecce 2 Præ-

4. Ethic. c. 1.

Math. 12.

Præterea dicitur de beato Martino, quod anima sua erat beata, quam si gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrij non amisit. Actus ergo martyrij exterior non videtur aliquid addere.

Præterea voluntas habendi Sacramentum sufficit: si non adsit facultas exterior. Ergo Sacramentum, vel quodcunque opus exterius nihil videtur addere super interiori voluntate.

1. Eth. c. 1.
etiam finc.

Præterea: secundum Philosophum in Ethic. Ista bona exteriora videntur facere ad quandam claritatem felicitatis: non ad ipsam felicitatem. Est. n. homo felix, & beatus ex interioribus, non exterioribus: ergo, &c.

Gal. 6.

IN CONTRARIUM est, quia super illo verbo ad Gal. 6. Tempore suo metemus non deficientes, dicit Glo. q. quantum seminamus in operibus: tantum metemus in fructibus, & videtur ibi loqui de operibus exterioribus.

1. Cor. 9.

Præterea Apostolus ad Cor. loquens de opere exteriori ait, quod qui parce seminat: parce & metet: ergo, &c.

RESOLUTIO.

Actus exterior interiori addit, ut est quedam res in se, & quantum ad meritum, ac præmiū in Patria: actus dilectionis perfectus reddit: charitati augmentum, gratiaq. excellentiā præstat: nosq. Deo magis unit.

RESPONDEO dicendum, quod opera exteriora possunt considerari dupliciter. Primo, ut comparant ad ea, quæ sunt interiora in anima, prout ea perficiunt, & augmentant. Si. n. opus exterius perficit illud, quod est in anima, vel augmentat ipsum: cum perfectum dicatur semper aliquid addere supra imperfectum, & augmentum super id, quod est augmentum: non immerito dicitur actus exterior in opere aliquid addere super ea, quæ sunt interiora in anima. Secundo modo possunt considerari opera exteriora, ut sunt quedam res in se.

Propter primum sciendum, quod opera exteriora addunt super ea, quæ sunt interiora in anima, quadrupliciter.

Primo quia actus dilectionis perficiunt. Secundo, quia si sapius iterentur, vel ex toto conatu fiunt: habitum charitatis augmentant. Tercio, quia habitum charitatis augmentando, qui perficit potentiam anime: gratiam excellentiorem reddunt, quæ perficit essentiam. Quarto, quia omnia hæc faciendo, Deo, quod est nostrum essentiale præmiū: magis nos uniuert, & coniungunt, & in Deum per amplius, & perfectius nos transformant.

Primo ergo ista exteriora opera addunt super interiora, quia actus dilectionis perficiunt. Nam ex actu dilectionis, quem habemus ad Deum, & ad proximum tendimus in opus exterius bonum, tanquam in obiectum, vel tanquam in terminum, ut puta ex actu interioris dilectionis imus ad ecclesiam, reficimus pauperem, facimus cetera huiusmodi bona opera exteriora. Et quia actus perficitur ex eo, quod tendit in obiectum debitum, & motus recipit quandam perfectionem ex termino: Ideo ratione hominis perfectionis primo dicitur opus exterius aliquid addere super id, quod est interior, quia opus exterius respectu operis interioris se habet, ut obiectum, & ut terminum, modo, quo dictum est.

Secundo opus nostrum exterius dicitur aliquid addere super ea, quæ sunt interiora, quia tale opus non solum actum dilectionis perficit, sed si est sepius iteratum, vel ex toto conatu factum, habitum charitatis augmentat. Nam licet charitas non sit habitus ex operibus acquisitus, sed sit à Deo infusus. quia dicit beatus Ioan. Comparando nos ad Deum non, quod nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos. Ipse. n. prius dilexit nos, & dedit nobis de gratia sua, & de dilectione sua.

1. Ioan. 4.

Charitas ergo est in nobis diuina infusione: per quam quod habitus charitatis quantum ad suam generationem differt ab habitibus acquisitis, sed quantum ad suum augmentum, prout ad propositum spectat, possumus dicere idem esse iudicium de augmento charitatis, & aliorum habituum, quia sicut frequenter cytharizando augmentamur in arte cytharizandi, vel in habitu cytharizationis, quia semper magis, & magis habilitatur manus nostra ad cytharizandum, sic sæpe sæpius faciendo opera consona charitati, meremur: per opera illa etiam exteriora facta in charitate, ut augmentetur in nobis habitus charitatis. Et si dicatur, quod istud augmentum est ex actu interioris charitatis, siue virtutis, quæ est charitas: patet, quod cum actus charitatis aliquam perfectionem adipiscatur ex obiecto, vel ex opere exteriori: non incompetentem meritum, per quod fit nobis augmentum charitatis, potest aliquo modo attribui bonitati operis exterioris. Et quod dictum est de frequentatione operum exteriorum consonantium charitati: potest dici de opere uno aliquo exteriori ex toto, vel ex magno conatu facto. Ut puta si quis omnia bona sua daret pauperibus, & Religionem intraret, impleret illud verbum Domini. Vis perfectus esse: vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & sequere me. Mancipando enim effectui tantum opus: omnino credendum est per huiusmodi opus: si fit, ut fieri debet, quod augmentetur in nobis habitus charitatis.

Matth. 23.

Tercio opus nostrum exterius dicitur aliquid addere his, quæ sunt interiora in anima, quia augmentata charitate, qui perficit animam potentiam: augmentat, & excellentior reddit in nobis gratia perficiens animæ essentiam. Nam à gratia est spirituale esse: à charitate vero, qui perficit potentiam, est spirituale agere. Sicut. n. ceteris paribus non potest alicui competere magis calefacere: nisi ei competat habere esse magis calidum, quia non potest augmentari posterius, nisi augmentetur prius: sic secundum Dionysium 2. d. Ecclesiastica Hierar. Prius competit nobis spirituale esse, & postea spirituale agere: non poterimus augmentari in charitate, per quam competit nobis spirituale agere: nisi si augmentemur in gratia, per quam competit nobis spirituale esse.

Quarto hoc idem patet, quia per hæc omnia: per habendo perfectiorem charitatis actum, & maiorem charitatis habitum, & excellentius gratia donum: magis unimur, & coniugimur Deo, & transformamur in ipsum. quia licet cognitio assimilet: Amor tamen transformat. Et licet cognoscendo, & intelligendo

2. Cor. 6.

res intellectus sit in nobis: amando tamen collocamur in re amata, quia amor non finit sui ipsorum esse amatores, sed collocat eos in re amata, & facit rem amantem esse unum, & idē cum re amata, iuxta illud: Qui adhæret Deo: supple per amorem: vnus spiritus est: supple cum illo. Ex quibus omnibus haberi potest, quod opus exterius, vt comparatur ad ea, quæ sunt interius in anima nostra, aliquid addit illis interioribus.

Viso quomodo opus exterius, vt comparatur ad interiora nostra: aliquid addit illis interioribus. Volumus declarare quō opus exterius, vt est quædam res in se: aliquid addit, & aliquod gaudium facit præter gaudium, quod habemus in via, & habebimus in patria de his, quæ sunt interius. Nam aliquod gaudium habet homo nūc in sua conscientia de bono opere, quod operatur exterius, & ex hoc aliquod gaudium habebit inde in patria. Erit enim, vt cōmuniter ponitur, in patria duplex præmium, & duplex gaudium. Erit enim ibi præmium essentiale, & hoc est gaudiū, quod habebimus de bono increato de ipso Deo, & istud præmium vocatur aurea. Et erit ibi præmium accidentale, & istud erit gaudium de omni bono creato, qđ fecimus in charitate, & istud præmium pōt vocari aureola: quasi diminutum de aurea. Et quamuis nulla sit comparatio gaudij, quod habebimus de bono creato, respectu gaudij, quod habebimus de bono increato: tamen magnum gaudiū habebimus de bonis operibus etiam exterioribus, quæ fecimus in charitate.

Cum ergo quæritur: Vtrum bonum opus exterius addat aliquid super ea, quæ sunt interius. Dici debet, quod opus exterius addit aliquid super opus interius, etiam, vt est quædam res in se. Et ista additio est quantum ad meritum in via, & quantum ad præmium in patria. Et si quæ ratur quō habeat esse ista additio. Dicemus, qđ sicut præmium accidentale addit supra præmium essentiale, & sicut gaudium de bono creato addet in patria supra gaudium de bono increato, & sicut aureola addet in patria supra auream. Sicut ergo omnes istę additiones fient in patria quantum ad præmium, sic bonum exterius addit in via super opus interius quantum ad meritum.

Aduertendum tamen, quod licet aureola sit gaudium in patria de bono creato, vel de bono opere exterius facto, quod est bonum creatū: tamen non omne gaudium de quocunque bono exteriori propriē dicitur aureola, sed sortit hoc nomen opus priuilegiatum. Ideo iuxta tria opera priuilegiata dicitur triplex aureola. Habebunt enim aureolam Virgines, & Martyres, & Doctores: Iuxta tres vires animæ: concupiscibilem, irascibilem, & rationalem. Virgines enim habebunt aureolam propter puritatem concupiscibilis. Martyres propter excellentiam irascibilis. Spectat enim ad irascibilem tendere in arduum, & aggredi terribile, sed secundum Philosophum finis omnium terribilium est mors. Sed Doctores habebunt aureolam propter eorū rationē splen-

dentem, & radiantem, iuxta illud Dam. 1. Qui autem Doctores fuerunt fulgebunt quasi splendor firmamenti. Et qui ad iustitiam erudiūt multos quasi Stellæ in perpetuas æternitates. Sicut ergo de quolibet verbo otioso reddemus rationem, sic de quolibet bono opere etiam exteriori habebimus gaudiū: sed aureola non dicit quodcunque tale gaudium de quocunque opere bono exteriori, sed de bono opere excellenti, & priuilegiato. Ex quibus patere potest quid addat bonum opus exterius tam in bonitate, quā in priuilegio ultra id, quod est interius.

Aureola qđ dicat.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendū, qđ maioritas, & minoritas in talibus non attenditur secundum quantitatem rei, sed secundum dictamen rationis. Ideo ait Philosophus in quarto, qđ non in multitudine datorum, sed in habitu dantis consistit liberalitas. Nam moralia, de quibus nunc agitur, non accipiunt speciem ex ipsis rebus secundum se, sed accipiunt speciem à voluntate, vt est regulata à ratione quantum ad bona: vel, vt deniat à ratione quantum ad mala.

Ad secundum dicendum: qđ, vt dicūt aliqui: illud verbum, qđ anima Beati Martini palmam martyrij non amisit. Intelligendū est quātum ad auream, & quantum ad præmium essentiale, quia aureolā, & gaudium illud de martyrio non habebit Beatus Martinus, vel non habet anima sua nunc, cum non fuerit passus martyrium. Vel possumus dicere, qđ palma martyrij dicitur excellentia martyrij. Sed excellentia pōt accipi dupliciter, vel secundum statum, vel secundum personam. Certū est enim, quod secundum statū Clerici sunt altiores Laicis, sed loquendo de excellentia personali multi laici sunt longē excellentiores Clericis. Sic status Martyrū est excellentior statu Confessorum, sed loquendo de excellentia personali, multi Confessores fuerunt excellentiores multis Martyribus. Credendū est enim, quod anima beati Martini sit in excellentiori loco, quā animæ multorum Martyrum: ideo dicitur anima beati Martini nō amisisse palmā martyrij, quia est in excellentiori loco, quā multi Martyres.

Ad tertium dicendum, quod voluntas habendi sacramentum, si nō adsit facultas exterior sufficit quantum ad habendam gloriam, & quantum ad habendam auream, quia quātum ad hoc sufficit Sacramentum in voto. Sed si sit Sacramentum in voto, & in opere: erit ibi aliquod gaudiū de ipso opere, quod nō habebit habēs Sacramentum in voto, & non in opere. Quod patet per exemplum, qđ baptizatus in voto, & non in opere, licet possit recipere gratiam; tamen non recipit characterem: propter quod si sic decederet, non haberet illud gaudium de caractere, qđ habent baptizati in opere: immo cum ille caracter sit aliqua pulchritudo animæ: sequitur, quod aliqua pulchritudinem habeat anima baptizati in opere, quā non hēat anima baptizati solum in voto.

Ad quartum dicendum, qđ bona fortunę organice faciunt ad felicitàtem: licet non faciant Aegid. super ij. Sent. Ee 3 essen-

Præmium duplex in caelo.

Aureola proprie, quæ nā dicitur.

Virgines, Martyres, & Doctores habebunt Aureolā i. præmiū accidentale.

3. Eth. 6.

essentialiter. Nam habentes bona fortunæ possunt se exercitare in multis operibus virtutum, quod non possunt carentes dictis bonis: propter quod si non simpliciter, & absolute talia bona faciunt ad felicitatem organicè: tamen per accidens faciunt. Et hoc sufficit ad hoc, quod opus bonum exterius addat aliquid in bonitate, & in præmio supra opus interius, quia etiam secundum se consideratum, ut dictum est, addit quoddam præmium accidentale.

ARTIC. III.

*An eadem actio possit esse bona,
& mala.*

Conclusio est negativa.

D.Th. 1. 2. q. 18 ar. 1. 5. 8. 9. Et q. 20. ar. 6. Et 2. sent. d. 40. ar. 4. Et de Malo q. 2. ar. 4. Tho. Arg. d. 40. q. princ. & ar. 1. Cap. d. 4. q. 1. Dur. d. 40. q. 1. 2. 3.

ERTIO quæritur: Vtrum eadem actio possit esse bona, & mala. Et videtur, quod sic. quia actio, & passio sunt unus, & idem motus, quia non differunt nisi sicut via, qua itur Athenis The-

bas, & Thebis Athenas. Sed in martyribus actio erat mala, quæ exercebant tyranni: Et passio erat bona, quam sustinebant martyres, iuxta illud: Actio displicuit: passio grata fuit. Ergo unus, & idem motus potest esse bonus, & malus.

Actio displicens, & passio grata.

T. c. 21. 39.

Præterea quamdiu motus est continuus: tamdiu est unus motus, ut potest haberi ex 3. Phys. Sed in uno, & eodem motu continuo, cum quis vadit ad Ecclesiam potest quis habere prius bonam intentionem, & postea malam, vel econverso. Ergo ille unus, & idem motus, vel illa una, & eadem actio erit bona, & mala.

Præterea: si primo motui non resistatur, est quid malum, & peccatum: si resistatur, est quid bonum, & meritorium. Sed potest contingere, quod illo motu durate quis primo non resistat, & postea resistat. Ergo ille idem motus erit bonus, & malus.

Præterea potest contingere, quod Dominus bona intentione, & ex charitate præcipiat seruo, quod det elemosinam: seruus autem dat eam inuitus, & coactus. Constat autem, quod illa actio est Domini, & serui: & tamen, ut est Domini, est bona, ut est serui, est mala: ergo, &c.

Præterea omne, quod est, in quantum est, bonum est: ergo omnis actio quantumcunque: à Deo prohibita in quantum est actio, bona est. In quantum est à Deo prohibita: mala est: propter quod manifestè concluditur, unam, & eandem actionem esse, &c.

Matth. 5.

IN CONTRARIUM est, quia nemo potest duobus Dominis seruire, ut habet Matth. Sed per actionem bonam seruitur Deo: per malam Diabolo: ergo, &c.

Præterea impossibile est simul contraria esse in eadem re. Sed bonum, & malum sunt contraria: ergo in eadem actione esse simul, est impossibile,

RESOLVTIO.

Actio eadem numero in genere moris, eodem genere bona, & mala non potest. Sed aliqua actio in genere entis bona esse potest: mala verò in genere moris, & econverso.

RESPONDEO dicendum, quod quæritur de unitate actionis, & de bonitate eius. i. de malitia: Vtrum eadem actio possit esse bona, & mala. Et quia unitas, & bonitas, & malitia actionis possunt multis modis accipi: ideo oportet de istis multipliciter distinguere. Nam actio, & specialiter humana, potest considerari secundum duplex genus. & ut est in duplici genere, videlicet in genere entis, & in genere moris: propter quod secundum diuersa huiusmodi genera diuersimodè poterit iudicari, vel una, vel bona, vel mala. Nam in genere entis est una, quamdiu est unus motus continuus est bona, prout procedit à suis principiis bonis, & sufficientibus, à quibus habet esse: & est mala, prout procedit à talibus principiis deficientibus, ut patet in ambulatione, quæ tam diu est una, est continua. tam diu est bona in genere entis, quamdiu procedit à sufficienti virtute gressiva. Sed tunc incipit ambulatio esse mala in genere entis: quando virtus gressiva incipit deficere, & tybia incipit claudicare. Ergo in genere entis habet esse ambulatio ex tybia, & virtute gressiva. Malum ergo secundum tale genus est defectus entis: & bonum est perfectio illius entis, & veritas est continuatio illius motus, sed non ex eisdem habet ambulationem, quod sit in genere entis, & in genere moris. Nam in genere entis est per ea, quæ dicta sunt, sed in genere moris collocatur, prout est à voluntate imperata recte rationi se conformante. Et hoc modo est bona, vel à recta ratione deuiante, & hoc modo est mala. Ipsæ ergo res naturales sunt principia actuum, ut sunt in genere entis: sed voluntas, & ratio sunt principia dictarum actionum, ut sunt in genere moris. Et ex hoc apparet illud, quod supra dicebatur, quod naturalia respiciunt speciem à forma, moralia à fine. Et licet huiusmodi dicti assignauerimus rationem superius, dicentes, quod naturalia recipiunt speciem à forma, quia sunt inter formam, & formam: Moralia verò à fine, quia sunt inter finem, & finem: modo, quo supra declarabatur. Nunc autem possumus rationem aliam assignare. Nam naturalia, secundum quod huiusmodi, respiciunt principia, à quibus habet esse. Et quia esse principaliter est à forma: Ideo dicuntur naturalia recipere speciem à forma, & collocari in esse per formam. Sed principia in moralibus sunt voluntas, & ratio: & moralia collocantur in esse morali: vel collocantur in genere moris per voluntatem, & rationem. ut tunc sunt bona moralia, quando voluntas, quæ in talibus habet principalem, & dominium recte rationi se conformat, & tunc sunt mala moralia, quando eadem voluntas à recta ratione deuiat. Et quia hoc est proprium rationis, dirigere voluntatem in rectum finem: ideo consideratis principiis, per quæ

moralia

moralia reponunt in genere moris, oportet ea sumere speciem a fine, ut si voluntas tendendo in finem recte rei se conformat: erunt moralia bona: si a recta ratione deuiat, erunt mala.

Ex quibus omnibus apparere potest unde moralia habeant unitatem: unde bonitatem: unde malitiam. Nam unitatem habent ex vna ipsa tensione, vel ex ipso vno motu voluntatis in vnum finem: sed bonitatem habent ex eo, quod talis motus recte rationi se conformat: Malitia vero, propterea a recta ratione deuiat. His ergo transcursis dicamus, quod potest esse actio vna in genere entis, & non erit vna in genere moris & econuerso. Et potest esse actio bona in genere entis, & non erit bona in genere moris, & econuerso. Et quod dictum est de unitate, & bonitate actionis, veritatem habet et de malitia. quae omnia sic declaratur. Nam, ut posuimus exemplum de ambulatione, Dicemus, quod tam diu est vna ambulatio in genere entis, quam diu est ibi continuus ambulationis motus: Sed non oportet, ambulatione existente sic vna numero in genere entis, quod sit vna numero in genere moris, immo ambulatio vna numero in genere entis potest esse diuersa numero, & diuersa specie in genere moris. Nam in vna, & eadem ambulatione numero in genere entis potest esse diuersa intentio primo bona, & postea mala: vel econuerso in genere moris, non solum sunt diuersa numero, sed & specie. Et potest esse talis diuersitas intentionis respectu finis, quod faceret diuersitatem in genere, ut in gula est assignare plures species peccatorum, & plura peccata numero. Si ergo eatur ad aliud vitium, ut puta ad homicidium, potest dici non solum aliud peccatum numero, vel specie: sed etiam genere. Et quia in vno, & eodem motu numero in genere entis possunt esse omnes istae diuersitates in genere moris. Ideo, &c.

Et quod dictum est de unitate actionis in genere entis respectu diuersitatis in genere moris; aliquo modo veritatem habet de unitate in genere moris respectu diuersitatis in genere entis. ut si quis pergens ad ecclesiam bona intentione, in illa intentione persistens interromperet motum: esset ibi diuersitas motus in genere entis: Sed non proprie in genere moris: Si sic pergens ad ecclesiam semper se continuaret in illa bona intentione, totus talis motus etiam aliquo modo interpellatus in genere entis, poterit dici vna actio meritoria in genere morum, immo quantum ad meritum in genere morum non oportet, quod illa intentio continuetur secundum actum, sed sufficit, quod continuetur secundum habitum, ut si quis vadit ad aliquem locum intendens reficere pauperem, non oportet, quod semper actu cogitet, quam diu durat ille motus de illa refectione, sed sufficit habere quandam habitualement intentionem circa refectionem illam.

Visto quo actio potest esse diuersimode vna, & non vna in genere entis, & morum, volumus declarare quo diuersimode possit esse bona, & mala in utroque huiusmodi genere. Nam actio, ut puta ambulatio, vel alia actio tunc est bona in genere entis, quoniam eius principia, ut virtus grossula, & muscoli, & nervi, in

quibus consistit talis virtus, sunt sufficientia ad faciendum motum rectum: Sed tunc est mala talis actio quoniam talia principia sunt deficientia, & faciunt motum claudicare. potest ergo quis recte pergere, & bene ambulare in genere entis, & facere haec mala intentione, & male agere in genere morum, & econuerso. Sic et potest quis claudicare, & male pergere in genere entis, & facere hoc bona intentione, & bene agere in genere moris. Cum ergo quaeritur: Vtrum vna, & eadem actio numero possit esse bona, & mala: patet, quod vna, & eadem actio numero in genere moris non potest esse bona, & mala in genere moris. Sed vna, & eadem actio in genere entis potest esse bona, & mala in genere moris.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod ibi erat duplex actio: vna ex parte tyrannorum persecutorum martyres; & alia ex parte martyrum patientiam habentium. & in hoc acceptantium passionem illam. licet ergo sit idem actio, & passio: Tamen non morebantur martyres ea: eo quod patiebantur. Sed ex eo, quod propter Deum complacebant sibi in passione illa, vel ex eo, quod patienter sustinebant eam.

Ad secundum dicendum, quod licet in exemplo posito motus ille ponatur vnus numero in genere entis: Tamen in genere moris non solum est vnus numero: Sed et non est vnus species: Quia bonum, & malum in genere entis, vel in genere moris differunt specie.

Et per hoc patet solutio ad tertium: Quia non resistere malo, & resistere malo non est idem motus: vel non est eadem actio in genere moris.

Ad quartum dicendum, quod licet actio domini, & serui possint dici vna, in quantum ordinantur ad vnum; tamen ad subueniendum pauperi; ut saltem in genere moris, alia est actio domini, quae est bona intentione, & ex charitate facta, & meritoria: & alia serui, quae est econuerso.

Et per hoc potest patere solutio ad quintum. Quia vna, & eadem actio potest esse a Deo in genere entis, & potest esse prohibita in genere moris, secundum quem modum concessum est supra eandem actionem diuersimode sumptam posse esse bonam, & malam.

Q V A E S T I O II.

De actionum humanarum comparatione ad malitiam, & bonitatem.

DEINDE quaeritur de actionibus humanis, prout comparantur ad bonitatem, & malitiam. Circa quod quaeruntur tria. Primo: Vtrum actionum humanarum debeant dici essentialiter differentiae: bonitas, & malitia. Secundo quaeritur: Vtrum omnes actiones humanae de se sint indifferentes, quod nec debeant dici bonae, nec malae.

Tertio;

Vide Thomam
Arg. in 4. d.
6 ar. 4.

Vide Scotum.

Tertio: Virum aliquæ actiones humanæ sint tales, vel sint indifferentes.

ARTIC. I.

An bonitas, & malitia sint essentielles differentia actionum humanarum.

Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 2. sent. d. 40. q. 1. ar. 1. Ric. d. 40. q. 5.

AD primum sic proceditur: Videtur, q̄ actionum humanarū non sint essentielles differentiæ: bonitas, & malitia: Quia illud est essenziale alicui, quod competit ei secundum se: Sed actionibus humanis non competit secundum se bonitas, vel malitia: Sed hoc competit eis, prout habent esse circa debitam, vel indebitam materiā, vel prout ordinantur ad debitum, vel indebitū, finem: ergo &c.

Præterea differentia essentialis recipit prædicationē entis, & vnus: Quia vnum, & ens prædicantur de omnibus, quæ dicuntur positue, vel essentialiter. Sed malum cum sit priuatio non suscipit prædicationem entis, nec vnus: nec potest esse essentialis differentia alicuius: ergo &c.

Præterea essentialis differentia alicuius est cōstitutua essentia illius, cuius est differentia, & est de essentia illius. Si ergo malū est essentialis differentia alicuius actionis: ergo est de essentia illius actionis. Illa ergo actio esset a Deo: Quia loquendo de malo culpæ, de quo nunc loquimur: nullū tale malū fm q̄ huiusmodi est a Deo, ergo &c.

Præterea quæcunq; differunt per differentias essentielles, non sunt eiusdē speciei: Sed inveniuntur aliquæ actiones bonæ, & malæ eiusdē sp̄s, vt actus fornicatiuus, actus maritalis. ex vtroque n. producitur. idem defectus sp̄s, quia semper proles hic, & ibi est eiusdē speciei: ergo &c.

Præterea sicut in actionibus humanis reperitur bonum, & malum: Sic & in actionibus alijs. Sed in actionibus aliarum rerū naturalium, vel irrationabiliū, bonū, & malū non sunt differentia essentielles: ergo nec in actionibus humanis.

IN CONTRARIUM est: Quia bonum est essentialis differentia virtutis: cum ponatur in diffinitione eius. Iuxta illud, quod superius dicebatur per August. q̄ virtus est bona qualitas mentis: eodem modo, & malum est essentialis differentia vitij. Cum ergo secundum essentielles differentias habituum fiant essentielles differentia actionum, ergo &c.

Præterea illud, per quod aliquid reponitur in gñe est essentialis differentia eius: Sed per bonitatem, & malitiam actiones humanæ reponuntur in genere: Quia, vt dicitur in prædicamentis: malū, & bonum sunt genera aliorum, ergo &c.

Cap. De op
positis sub
finem.

RESOLVTIO.

Bonitas, & malitia sunt essentielles differentia humanarum actionum, vt sunt humanæ, & ex deliberatione factæ.

RESPONDEO dicendum, quod bonum, & malū, vel bonitas, & malitia sunt essentielles differentia actionum humanarum, vt sunt humanæ, & vt sunt ex deliberatione factæ. Quod ex viis quinque declarare possumus.

Vt prima via sumatur, prout tales actiones, secundum, q̄ huiusmodi sunt in genere moris, & differunt à seipsis, vt sunt in genere entis.

Secunda, prout tales actiones sumunt specie à voluntate, prout dirigitur, & regulatur a ratione.

Tertia via à ratione dirigente voluntatem.

BQuarta, prout tales actiones, secundum quod huiusmodi sunt laudabiles, vel vituperabiles.

Quinta quia tales actiones, secundum q̄ huiusmodi sunt meritoria, vel demeritoria.

Prima via sic patet. Nā actiones humanæ possunt considerari dupliciter. Vel, vt sunt actiones, & sunt in genere entis, vel, vt sunt actiones humanæ, & ex deliberatione factæ, & sunt in genere moris. Primo enim modo actiones, quæ progrediuntur ab homine, vt sunt in genere entis, sunt in plus, q̄, vt sunt ex deliberatione factæ, & vt sunt in genere moris, & hæc propria dicuntur actiones humanæ, quæ sunt ex deliberatione factæ. Nā si quis fricauerit sibi barbam nihil cogitans de tali actione, vel nihil deliberans de ea: vel si quis mouet pedem nihil cogitans de tali motu: sed habens suam cogitationem ad alia: tales actiones non sunt humanæ, vt humanæ, & licet sint in genere entis; non tamen sunt in genere moris.

CActiones ergo sunt in genere entis, prout referuntur ad sua principia, à quibus habent esse. vt ambulatio est in genere entis, prout refertur ad virtutem gressuam, & ad musculos, & ad nervos: Sed est in genere moris, vt refertur ad debitam, vel indebitam materiam, siue ad debitū, vel indebitum obiectum, vt si referatur ad ire ad ecclesiam, quæ est materia, & obiectum debitum, vel ab tabernam, quæ est indebitum: Sic est actio in genere moris, & si referatur ad debitam, vel indebitam intentionem. Nam ire ad ecclesiam, quæ est bona actio ex obiecto: quia cadit super debitam materiam, potest etiā esse debita ex intentione: si vadit illuc Propter Deum: vel etiam indebita, si vadat eò propter inanem gloriam. Bonitas ergo, & malitia actionum in genere entis non se habent, vt differentia essentielles earum: Sed bonitas pertinebit ad essentiā malitia ad defectum essentia, vt patet in ambulatione. Nam rectitudo pertinebit ad essentiam ambulationis: claudicatio, ad defectum essentia. Et, vt sit ad vnum dicere omnes actiones vt sunt in genere entis quantum ad id, quod est ibi actionis, sunt a Deo tanquam à primo ente: Sed non omnes actiones, vt sunt in genere moris reducuntur

euntur in Deum tanquam in vltimum finem . A Erit ergo hæc differentia inter actiones , vt sunt in genere entis : Quia , vt sunt hoc modo , sunt à Deo tanquam a primo ente : Sed , vt sunt in genere moris , & sunt bonæ bonitate morali : sunt in Deum tanquam in vltimum finem nisi per accidens in quantum Deus de eis faciet inde iustitiam : Actiones ergo omnes morales circuncernunt finem debitum , vel indebitum : Quia aliter non essent morales , nec ex deliberatione factæ , sed , vt circuncernunt finem debitum modo debito , & ordine debito , sunt bonæ : & , vt circuncernunt indebitum , sunt malæ . Propter quod manifestè cõcludit , quod diffinitivæ actionum moralium , scilicet quod huiusmodi sunt bonum , & malum . Vel tales differentie talium actionum sunt se conformare simpliciter bono fini , vel aliquo modo deuiare à tali fine . Concludit ergo idem , quod prius , quod differentie essentialis actionum moralium , secundum quod huiusmodi , sunt bonitas , & malitia .

Verum quia intellectus hominis non quiescit : dicet aliquis , quod cum bonitas , & malitia morales sint accidentia superuenientia actioni : non videntur possibile , quod sint essentialis differentie actionis .

Ad quod dici potest , quod licet album , & nigrum , & medio colore coloratum essentialiter non diuidant hominem , prout tamen essentialiter diuidere colorem , vel rem aliquam , vt hominem , vel rem aliam : non in se : sed , vt est colorata : non obstante , quod color est quoddam accidens superueniens rei subiectæ . Sic etiam in proposito bonitas , & malitia morales non sunt differentie essentialis actionis secundum se sumptæ : Hoc tamen non obstante , possunt esse differentie essentialis actionis ex deliberatione factæ , ordinatæ simpliciter ad finem bonum , & debitum , vel deuiatis à tali fine . Quia actio sic sumpta de necessitate in se , vel in sua essentia includit profectum , vel defectum , bonitatem , vel malitiam , vt ex hoc differentie sint sibi essentialis .

Secunda via ad hoc idem sumitur ex eo , quod tales actiones morales reponuntur in specie per rationem , vt est regula , & directio voluntatis , vel , vt est ibi defectus à tali directione . Nam , vt est ibi directio à ratione , operationes morales sunt bonæ , concurrentibus , quæ ibi debent concurrere : Quia bonum semper constat ex tota causa : Sed vt est ibi defectus tales operationes sunt malæ : ergo non sunt operationes morales , nisi vt comparantur ad rationem practicam . Nam ratio efficitur practica , vt dirigit voluntatem , vel se extendit ad voluntatem : quia , vt dicitur in 3. de Anima : Intellectus autem , qui practicus est , differt à speculatiuo fine , idest propter finem . Nam finis , & intellectus speculatiui est veritas : & speculatio , secundum quod huiusmodi est propter veritatem . Sed finis intellectus practici est bonum : Quia , vt dicitur in Ethic. Omnis actus idest omnis operatio bonum quoddam appetere videtur . Si ergo intellectus practicus est propter operationem . Operatio autem propter bonum : oportet , quod intellectus practicus

fit propter bonum , vel apparens , vel existens . Et quia actiones morales recipiunt speciem à ratione practica dirigente voluntatem : cum in tali directione , si non sit ibi defectus , includatur ratio boni morales : Si sit ibi defectus ratio mali : oportet , quod differentie essentialis actionum moralium sint bonum , & malum secundum mores . Actio ergo vt est in genere entis : non diuiditur per bonum , & malum tanquam per differentias essentialis . Et si est ibi bonum , & malum : hoc erit alterius rationis . Sicut in ambulatione , si sit ibi rectitudo erit bona : si claudicatio erit mala . Sed tale bonum & tale malum non sunt in genere morum : sed in genere entis : Sed cum inueniatur bonum , & malum in genere entis : & in genere morum , sed aliter , & aliter ; Quare bonum , & malum non sunt differentie essentialis actionum , vt sunt in genere entis , sed , vt sunt in genere morum ; in soluendo argumenta , patebit .

Ex hac autem secunda via potest patere tertia . Nam sicut actiones morales recipiunt speciem à ratione dirigente voluntatem : Sic recipiunt speciem à voluntate directa a ratione : Tamen aliter , & aliter : Quia a ratione practica recipiunt speciem tanquam a iudicante , quid fugiendum , & quid prosequendum , sed a voluntate recipiunt speciem tanquam ab inclinante ad fugam , & ad prosecutionem . Nam ad intellectum non spectat fugere , vel prosequi : sed spectat ad ipsum iudicare , vel ostendere , quid prosequendum , & quid fugiendum : Sed ad voluntatem spectat prosequi , vel fugere . Et quia tam prosecutio , quam fuga : Si fit , vt debet , est bona : Si non , vt debet , est mala : ideo essentialiter in talibus includitur bonum , vel malum : Propter quod differentie essentialis talium sunt bonum , vel malum .

Aduertendum tamen , quod licet in moralibus semper concurrat ratio , vt se extendat ad voluntatem : Quia intellectus extensiuè , idest vt se extendit ad voluntatem , fit practicus , & semper concurrat ibi voluntas , vt comparatur ad rationem . Quia non iudicantur actiones morales , nisi vt sunt voluntariæ voluntate deliberatiua , quæ sine ratione consiliante esse non potest , vt ex hoc actiones morales utroque modo sumant speciem a ratione se extendente ad voluntatem , & a voluntate , vt dirigitur a ratione . Tamen si queratur , quid in moralibus sit principalius , aut voluntas , aut ratio . Dicemus , quod hæc questio querit , quod in gubernatione regni sit principalior , an Rex , an consiliarius , de quo nulli debet esse dubium , quod principalior est Rex . Cum ergo in gubernatione regni atque voluntas se habeat , vt Rex , intellectus , vt consiliarius . Nam intellectus ante voluntatem se habet , vt portans lucernam , & ostendens sibi viam meliorem : Voluntas autem se habet , vt domina prosequens , & eligens viam placentem . Immo si est defectus in ratione , non erit ille defectus culpabilis , nisi prout reducit ad voluntatem negligentem , scilicet quem modum potest esse error in vniuersali , prout aliquis noluit intelligere , vt bene ageret , vel neglexit adhibere debitam diligentiam , vt sciret veritatem agibilium

Ter. c. 49.

Met. c. 1.

Eth. c. 1.

3. Eth. 3.

lum, ut in agibilibus non erraret, vel si hoc non reducitur ad voluntatem negligentem: reducitur ad voluntatem rationis iudicium peruertentem, quæ peruersio est in particulari. Quia sicut hæc lingua infecta peruertit hoc iudicium de saporibus: sic hæc voluntas infecta peruertit hoc iudicium rationis. Propter quod dicit Philosophus in 3. q. ois malus ignorans. Nam ex malitia voluntatis fit ignorantia in intellectu: Quia in illo particulari agibili, circa quod voluntas est infecta, & affecta: peruertitur iudicium rationis, ut iudicet illud particulare agibile faciendum, quod non est faciendum. Qualis autem est ista peruersio iudicii in particulari: in superioribus est diffusius declaratum: Quia res est volita, ut est in seipsa. Secundum quem modum habet secum ois particulares conditiones, tam displicentes, quam placentes. Et licet in malis deberent superare displicentes, & in bonis complacentes: Tamen voluntas allecta ad aliquid, & infecta propter illud peruertit iudicium rationis, ut in malis superent conditiones placentes, & iudicent in particulari illud esse faciendum, & in bonis superent displicentes, ut iudicent in particulari illud bonum esse fugiendum.

Quarta autem, & quinta via de leui patent. Nam actiones morales, secundum quod homini, semper sunt laudabiles, vel vituperabiles, vel simpliciter sunt meritorie vel demeritorie. Differunt autem hæc duæ viæ: Quia de actionibus moralibus quantum ad laudem, & vituperium est sermo, tam apud Philosophos, quam apud Theologos: Sed de merito, vel merito, quibus post hanc vitam respondebit beatitudo, vel damnatio: se intromittunt Theologi, non Philosophi, & Peripathetici, & maxime quorum Dux fuit Aristoteles, cuius vias in bene dictis semper secuti sumus. Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus, quod quia laus, & meritum semper sumuntur respectu boni, & respectu finis: Vituperium vero, & demeritum semper respectu mali, & respectu deviationis a bono fine: Ideo actiones morales, ut tales sunt: quia hoc modo sumptæ, vel sunt laudabiles meritorie, & bonæ, vel sunt vituperabiles demeritorie, & malæ. Ideo tales actiones morales secundum quod huiusmodi essentialiter includunt bonitatem, vel malitiam: Propter quod earum essentialia differentia, secundum quod huiusmodi sunt bonitas, vel malitia.

Ex his autem patere potest, quod aliquid accidit actioni simpliciter, quod est essentialia actioni morali: Sicut esse rationale, vel irrationale est præter essentialiam animalis simpliciter, & tamen esse rationale est essentialia animali homini, & esse irrationale est essentialia animali bruto. Sic & in proposito aliquid est præter essentialiam actionis simpliciter: ut puta bonitas, vel malitia moralis. Hoc tamen non obstante, bonitas moralis est quid essentialia actioni laudabili, & meritorie, & malitia moralis est quid essentialia actioni vituperabili, & demeritorie.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod licet bonitas, & malitia non sint essentialia

A differentia actionis, ut actio: Sunt tamen essentialia differentia actionis humanæ, de qua est nunc questio. Nam actio non dicitur proprie humana: nisi, ut procedat a voluntate deliberatiua, quæ secundum quod humani modi semper est laudabilis, vel vituperabilis, & semper essentialiter in se includit bonitatem, vel malitiam.

Ad secundum dicendum, quod argumentum concludit, quod bonitas, & malitia non sunt essentialia differentia actionum, ut sunt in genere entis: sed non concludit, quod sint essentialia differentia actionum, ut sunt in genere moris: sed hoc in solutione ultimi argumenti plenius patebit.

B Et ex hoc potest patere solutio ad tertium, quod actiones, ut reducuntur in Deum tanquam in primum ens, vel in primum motorem: considerantur, prout sunt in genere entis, quæ consideratio non est propria huic negotio.

Et ex hoc patet solutio ad quartum: Quia habere rem cum sua, vel cum non sua, si sunt eadem actiones specie: hoc erit in genere entis, vel in genere naturæ: Quia ex actione hac, vel illa semper generatur homo, qui est idem ens specie, & eiusdem naturæ secundum speciem: Tamen habere rem cum sua, & cum non sua non sunt eadem actiones specie in genere moris: cum habere rationem cum sua, rationi recte se conformet: cum non sua, a ratione recta deuiet. Et quia actiones morales sumunt speciem, prout rationi recte se conformant, vel a ratione recta deuiant, vel reponuntur in specie per voluntatem deliberatiuam sic se conformantem, vel deuiantem: Ideo tales actiones, & si sunt idem specie in genere entis, vel naturæ, non sunt idem specie in genere moris.

C Ad quintum dicendum, quod bonitas, & malitia potest reperiri in actibus naturalium, & in actibus irrationalium, & in actibus rationalium. Sed naturalia, & irrationalia in suis actibus non proprie se determinant: Quia naturalia agunt ex necessitate naturæ. Irrationalia vero, ut patet per Dam. li. 2. c. 12. non habent dominium suorum actuum: Propter quod magis aguntur, quam agant. Bonum ergo in talibus est, quod est secundum naturam: Malum autem est quidam defectus ab eo, quod est secundum naturam. Sed in hominibus, qui sunt rationales: bonum est, quod est secundum rationem: malum autem, quod est contra rationem. Et quia homines non agunt ex necessitate naturæ sicut naturalia, & habent dominium suorum actuum, quod non habent irrationalia. & quia tale dominium habent per liberum arbitrium, & per voluntatem: Ideo existentes hoc modo dominii suorum actuum determinant se per liberum arbitrium, & per voluntatem, ut sequantur rationem vel non sequantur. Malum ergo, & bonum in eis possunt se semper fundare in aliquo actu, ut bonum fundatur in velle sequi rationem rectam: Malum autem in velle non sequi. Nam non solum agere, quod quis non debet: Sed etiam omittere, quod debet, qualitercunque omittat: voluntarium iudicatur. Actiones ergo humanæ, vel actiones morales, quod idem est de se: includunt bonum, vel malum. Et malum non est in eis ex sola impotentia: Quia si hoc esset, non reputaretur hoc ad malum, quod est in genere

genere moris, uel ad malum, quod est culpa. Sed in naturalibus malum est ex sola impotentia agentis: In brutis autem est hoc idem aliquo modo propter carentiam diuini suorum actuum. Et ideo in talibus si bonum pertineat ad essentiam: malum non erit essentiale. Sed erit defectus essentiae: sed in actibus humanis, vel in actionibus humanis, vel actibus moralibus: quia ibi voluntas, & malitia sunt voluntaria: & si non essent voluntaria, non esset moralis bonitas, nec malitia: cum moralis actiones, pro tanto sint tales, quia sunt voluntariae, ideo bonitas, & malitia sunt essentiales differentiae actionum moralium, vel voluntarium, non autem aliarum.

Et per hoc potest clarius patere solutio, tam ad questionem principalem, quam ad omnia argumenta.

Sed dices, quod si per esse laudabile dicitur aliquid pertinere ad genus moris: cum laudemus inanimata: Quia laudamus aliquos lapides, vel aliqua metalla, & vegetabilia, & laudamus aliquas arbores: dicitur eas esse benefructiferas. Et cum laudemus aliqua bruta, quia laudamus multas bestias: videtur, quod omnia haec, & non solum habentia intellectum, & rationem, possint ad moralia pertinere.

Ad quod dici potest, quod nos loquimur de laudabili, prout ad esse laudabile sequitur esse honorabile, prout honor est exhibitio reuerentiae in testimonium virtutis: cuiusmodi reuerentia non exhibetur nisi habentibus intellectum, & rationem, ut dicatur, illas actiones esse bonas in genere moris, quae sunt laudabiles id est honorabiles, & honestae prout honestum idem sonat, quod honoris status. nam honor nunquam exhibetur, nec inanimatis, nec vegetabilibus, nec irrationalibus: Propter quod actiones omnium istorum non possunt pertinere ad genus moris: cum actiones eorum non possint esse laudabiles, id est honorabiles, & cum talibus nunquam exhibeatur reuerentia, neque honor. Cum ergo dicitur, quod optimum non est laus: intelligendum est de laude, quae potest competere carentibus intellectu, & ratione: cum & ipsum Dominum de caelis, id est ipsum Deum precipiamur laudare. Iuxta illud: Laudate Dominum de caelis.

ARTIC. II.

An omnes actiones humanae sint indifferentes.

Conclusio est negativa.

D. Tho. & alij Doct. supra induci.

SECUNDO quaeritur: Vtrum actiones humanae sint indifferentes. Et videtur, quod sic: Quia si aliqua actio esset de se bona: nunquam posset fieri mala: Quia quod per se inest, semper, & de necessitate inest. Sed nulla est actio, quae non possit esse mala, etiam ipsum servire Deo potest esse malum si hoc fiat principaliter propter bona temporalia. Quia hoc esset uti Deo, non frui. Et si nulla actio est per

se, & secundum se bona: pari ratione nulla erit mala: Quaelibet ergo actio secundum se erit indifferentes.

Præterea ens, & bonum conuertuntur ab eodem. ergo habet res esse, & bonum esse. Sed actiones morales habent esse à voluntate: ergo & bonitatem moralem habent à voluntate: de se ergo sunt indifferentes.

Præterea bonum, & malum quantum ad mores, vnde accidere actioni, ut actio: Sed quod est per accidens non conuenit rei secundum se: Bonitas ergo, & malitia moralis ipsi actioni secundum se conuenire non possunt.

Præterea bonum, & malum in moralibus respectu actionis se videtur habere sicut album, & nigrum respectu hominis: Quia eadem actio, ut supra dicebatur, potest esse partim bona, & partim mala: Sicut idem homo potest esse partim albus, & partim niger: sed album, & nigrum in homine non diuersificant speciem: nec competunt hæc homini secundum se. ergo bonitas, & malitia non diuersificant actiones secundum speciem, nec competent actioni secundum se: quaelibet ergo actio secundum se erit indifferens.

IN CONTRARIUM est Philosophus, qui loquens de actionibus ait, aliqua secundum se habere conuolutam malitiam.

Præterea in littera dicitur de actionibus aliquibus, quod non possunt bene fieri, ergo sunt per se male, & non omnes actiones sunt indifferentes.

RESOLVTIO.

Actionum omnium moralium, si specialiter sumantur, aliqua sunt bona, aliqua vero mala. Sed in genere entis indifferentes esse possunt. si autem aliqua actiones humanae sint indifferentes, in sequenti articulo patebit.

RESPONDEO dicendum, quod Magister in fine. 36. Dist. huius libri loquens de bonitate actionis dicit huiusmodi bonitatem esse triplicem. Nam prima bonitas actionis est ex sua essentia: Quia omne, quod est, in quantum est, bonum est. Et isto modo omnis actio est bona, & si est ibi malum in actionibus sic sumptis: Illud malum non erit in genere moris, sed in genere entis, secundum quem modum actio quantumcunque mala in genere moris in quantum est, & in quantum habet esse, est bona in genere entis. Huic ergo bono, vel huic bonitati non opponitur malitia in genere moris: Sed malitia in genere entis: sicut ponebamus exemplum supra, quod ambulatio tunc est bona in genere entis: quando est recta, vel quando est ibi rectitudo: Sed tunc est mala, quando est ibi claudicatio, quæ est quidam defectus ambulationis: non in genere moris, sed in genere entis. Sed præter bonitatem, quam habet actio, vel actus in genere entis: est dare duas alias bonitates, vel malitias ipsius actus, ut est in genere moris. Quarum una dicitur bonitas ex genere, de qua bonitate loquens Magister in fine præfatæ Distinctionis ait, quosdam vero actus non tantum essentia, sed etiam genere

Actiones humane an sint indifferentes.

genere bonos esse, ut reficere esurientem, qui actus est de genere operationum misericordiae. Et sicut in actu, vel in opere potest esse bonitas ex genere: quando opus illud est de genere bonorum, ut reficere esurientem. Sic potest esse malitia ex genere: quando opus illud est de genere malorum, ut furari, vel mœchari: ergo sunt duæ bonitates, vel duæ malitiæ ipsius actus: una ut est in genere entis, & sic dicitur actio bona ex essentia: & mala ex defectu essentiae. Ut ambulatio dicitur bona ex essentia virtutis gressuæ, & mala ex defectu talis virtutis. Secunda bonitas est ipsius actionis non solum ex essentia, & malitia ex defectu essentiae; sed et ex genere, quoniam illa actio est de genere bonorum, & malitia quoniam est ex genere malorum, hæc bonitas, & malitia competunt actioni, ut est in genere moris. Tertia autem bonitas ipsius actus, vel ipsius actionis est ex fine, vel intentione: quoniam illud, quod fit est de genere moris. Et fit propter bonam intentionem, & propter bonam finem, ut propter Deum, & non propter inanem gloriam. Et de hac bonitate actionis loquitur Magister ibidem dicens. quosdam vero actus absolute, & perfecte bonos esse, quos non solum essentia, vel genus, sed et causa, & finis commendat. Prima ergo bonitas ex essentia pertinet ad genus entis. Secunda vero duæ bonitates ex genere, & ex fine pertinent ad genus moris.

Ad cuius evidentiam sciendum, quod tam bonum ex genere, quam bonitas ex fine multis nominibus nominatur. Nam dicitur bonitas ex genere: Quia talis actus est de genere bonorum: cuiusmodi est reficere esurientem: ire ad ecclesiam, &c. homini: Sicut, & malitia ex genere dicitur quoniam actus est de genere malorum, ut furari, mœchari: mentiri, &c. talia. Ista est eadem bonitas ex genere dicitur bonitas ex materia. Quia tunc est talis bonitas ex genere quando actus cadit super debitam materiam, & tunc malitia ex genere quando cadit super indebitam. Ista est bonitas ex genere dicitur bonitas ex obiecto: Quia tunc est talis bonitas, quando actus cadit super debitum obiectum, & tunc est talis malitia quando super indebitum. Et sicut bonitas ex genere habet multa nomina: Sic & bonitas ex fine. Nam bonitas ex fine dicitur bonitas ex causa: bonitas ex animo: bonitas ex intentione. Nam finis potest esse in apprehensione: in intentione, & in executione. Cum ergo bonus finis est in apprehensione potest dici bonitas ex animo, cum in voluntate potest dici bonitas ex intentione: sed cum in executione potest dici bonitas ex causa: Quia propter executionem finis, & propter ademptionem finis tanquam per causam exequimur aliam, vel ambo ista: bonitas ex animo, & bonitas ex intentione possunt referri ad voluntatem, ut bonitas ex animo referatur ad libertatem voluntatis, ut tunc dicatur bonitas ex animo quando voluntas libere facit. Quia si coacte faceret non bene faceret: dato, quod bonum faceret: Sed bonitas ex intentione potest referri ad motum voluntatis: Quia bonum intendere est in bonum tendere, vel in bonum moveri. Hæc ergo duæ bonitates: bonitas ex genere, & bonitas ex fine, sic distinguuntur, quia bonitas ex genere

sumitur ex eo, quod agitur, bonitas ex fine, ex eo, propter quod agitur.

Ad hoc ergo, quod sit bonitas moralis: virtutis requiritur: videlicet, quod sit bonum, quod agatur & bonum, propter quod agitur. Sed ad hoc, quod sit malitia moralis: sufficit alterum illorum deficere, & ut habetur ab Aug. in littera, quodcumque illorum deficiat, malum est, vel quia non bonum agitur, vel, quia non propter bonum agitur, sed si utrumque deficiat: peius est.

Cum ergo quaeritur: Vtrum omnes actiones sint indifferentes, vel aliquæ sint de se bonæ, & aliquæ sint de se malæ; Dicitur potest, quod aut loquimur de actibus, ut sunt bonæ per essentiam, & ut sunt in genere entis, & sic omnes actiones sunt indifferentes: vel dici possunt indifferentes. sicut animal generaliter, & secundum se sumptum est indifferens: Quia nec est rationale nec irrationale, quamvis nullum sit animal, quod nec sit rationale, nec irrationale: Sic omnes actiones in quantum sunt, & quantum ad essentiam, & ut sunt in genere entis bonæ sunt. Accidit ergo actioni, ut est in genere entis, quod sit bona, vel mala moraliter. Immo si est mala in genere entis non propter hoc est mala moraliter. Nam claudicatio, quæ est mala ambulatio in genere entis: non propter hoc est mala in genere moris. Nam claudicatio, quæ est mala in genere entis, potest esse melior in genere moris, quam ambulatio recta, quæ est bona in genere entis. Nam claudus pergens ad ecclesiam plus laborando, quam rectus: ceteris paribus ex maiori labore magis ineretur.

Dicemus ergo, quod id, quod est prius, & generalius: potest dici, secundum quod homini esse indifferens ad omnia posteriora: quia potest intelligi prius non intellecto posteriori. Sicut animal secundum se consideratum est indifferens ad rationale, & irrationale: Sic actio considerata generaliter, vel considerata in genere entis præcedit intellectum actionis in genere moris, ut ex hoc secundum se possit dici indifferens ad bonitatem, & ad malitiam moralem. Sed si consideratur actio in genere moris: Vtrum sit indifferens ad bonitatem, & ad malitiam moralem, dicemus, quod in hoc loco est proprium exemplum positum de animali, respectu rationalis, & irrationalis, nam sicut animal in sua generalitate est indifferens, quia nec est rationale, nec irrationale, tamen si consideretur animal specialiter, nulla esset species animalis, quæ non sit rationalis, vel irrationalis: sic actio moralis, ut est in genere moris, & ut tendit in obiectum moraliter, non specialiter descendendo ad hoc obiectum, quod est secundum rationem, vel contra rationem: Sic sumpta generaliter actio, & ut est moralis, est indifferens ad bonitatem, & malitiam. Sed accipiendo obiecta moris specialiter quia aliquæ actiones morales cadunt super debitam materiam, & sunt bonæ ex genere, loquendo de genere moris: aliquæ super indebitam, & hoc modo sunt malæ ex genere. Actiones ergo morales sic specificæ non omnes sunt indifferentes: sed quædam

Claudicatio
bona, & mala
simul.

quædam sunt de se bonæ, quædam malæ. Et quod dictum est de bonitate, & malitia ex genere in moralibus, veritatem habet de bonitate, & malitia ex fine, ita tamen, quod ad hoc, quod actio moralis sit bona, oportet utrunque concurrere. Ad hoc autem, quod sit mala, sufficit alterum deficere.

Ex quibus omnibus apparere potest, quod accipiendo actiones morales specialiter, non omnes sunt indifferentes, sed aliquæ sunt de se bonæ, aliquæ de se malæ. Sed quamuis omnes actiones specialiter sumptæ non sint indifferentes, tamen utrum aliquæ actiones morales etiâ specialiter sumptæ sint de se indifferentes, in sequenti articulo intendimus declarare.

R E S P. A D A R G. Ad primum dicendum, quod actio, ut est bona secundum se, non est mala secundum se, sed ratione malæ actionis, id est malæ intentionis superuenientis, dicitur totum esse malum. Sed de hoc in sequenti quæstione patebit.

Ad secundum dicendum, quod actiones sunt bonæ, vel malæ non a voluntate secundum se, sed a voluntate, ut est directa a ratione, secundum hoc sunt bonæ, sed, ut a ratione deuiant sunt malæ. Verum est ergo, quod actiones omnes morales, secundum quod huiusmodi sunt voluntariæ, tamen dicuntur bonæ, vel malæ, prout voluntas rationi se conformat, vel a ratione deuiat. Nam in his, quæ sunt ad Deum, & in his, quæ sunt ad proximum, ratio dicitur omne bonum, siue loquamur de bono morali, prout locuti sunt Philosophi, siue prout loquuntur Theologi, quamuis Theologi alius loquantur de bono, quam Philosophi. Loquendo ergo de bono secundum Theologos, ut deus verum, & sufficiens iudicium de tali bono, oportet rationem instrui per reuelationem diuinam: cum ergo homo sit homo per intellectum, & rationem, & idem sit actionem esse moralem, & esse humanam, quia illæ solæ actiones sunt humanæ, quæ sunt in potestate nostra, & sunt a libero arbitrio, essentiale erit actioni, quod sit humana, vel, quod sit moraliter bona, vel mala, ut comparatur ad rationem, cum dictum sit, quod homo est homo per intellectum, & rationem.

Ad tertium dicendum, quod aliquid est accidentale vni, quod est essentiale alteri. Licet ergo actioni, ut est in genere entis, sit accidentaliter bonitas, & malitia moralis: modo, quo perfectum est in solutione principalis; tamē actioni, ut humana, & moralis, & ut est specificata per materiam debitam, vel indebitam, est essentiale, quod sit bona, vel mala.

Ad quartum dicendum, quod eadem actio in genere moris non potest esse bona, & mala in genere moris, sed eadem actio in genere entis potest esse bona, & mala in genere moris, modo, quo arguit argumentum. Sed ex hoc contra veritatem determinatam nullum dubium inducitur.

An aliqua actio humana sit indifferens.

Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 1. 2. q. 18. art. 8. Et 2. sentent. d. 40. art. 5. Et de malo q. 2. art. 4. D. Bonau. d. 41. art. 1. q. 3. Duran. d. 40. q. 1. Sco. d. 40. q. 1. Anto. Andr. d. 40. q. 1.

E R T I O quærit, dato, quod in moralibus nō omnis actio sit indifferens, dubitatur, utrum in talibus aliqua actio sit indifferens: & videtur, quod nō. Quia illa actio est indifferens, quæ est media, & quæ nec est bona, nec mala. Sed bonum, & ens conuertuntur. Ergo malum, & non ens conuertuntur. Cum ergo nihil sit medium inter ens; & non ens, nihil erit mediū inter bonum, & malum.

Præterea si dicatur, quod non loquimur hic de bono, & malo, ut sunt in genere entis, sed, ut sunt in genere moris; Contra: Bonum, ut est in genere moris includit bonum, ut est in genere entis, sed, quod includit aliud est magis tale. Ergo bonum in genere moris est magis bonum, quam in genere entis. Et quia maiori bono maius malum opponitur, consequens est, quod malum in genere moris est maius, quam in genere entis. Sed inter magis opposita minus inuenitur medium, ergo &c.

Præterea malum non opponitur bono contrariè, sed priuatiuè. cum malum de se nihil ponat, & sit non ens, & quodlibet contrarium aliquid ponat. Sed priuatiua non habent medium circa proprium susceptibile: & cum susceptibile bonitatis, & malitiæ, moralis sit actio humana, nulla talis actio est indifferens.

Præterea omnis actio moralis est propter finem. Sed omnis talis actio, vel est bona, vel est mala, quia, vel cōstituit sibi finem debitum, vel indebitum, ergo &c.

Præterea dicitur. 1. Cor. Omnia in gloriā Dei, facite. Si ergo actiones nostras referimus in Deū sunt bonæ: si non, facimus contra præceptum Apostoli, & sic peccamus, & sunt malæ actiones nostræ, ergo &c.

I N C O N T R A R I V M est: quia multa sunt, quæ de se, nec sunt bona, nec mala, ut eleuare festucam de terra, ergo &c.

Præterea dicit Commē. super 10. Metaph. q. homo Eremita non est bonus, aut malus, sed est medius. Vult. n. ibi Commen. quod bonum, & malum sunt contraria mediata, utroque modo habetur intentum, videlicet, quod sit dare aliquid medium inter bonum, & malum, & per cōsequens aliquid indifferēs. Tū quia vir Ermita, nec est bonus, nec est malus, sed medius, tū etiā

Aegid. super ij. Sent. F f f quia

quia bonum, & malum sunt contraria mediata. A

RESOLVTIO.

Aliqua actio humana ex genere sumpta indifferens esse potest.

RESPONDEO dicendum, quod tria volumus declarare: primo de ratione actionis moralis, quæ est intentio, siue relatio in finem. Secundo declarabimus quomodo se habet intentio ad actionem, ut dicitur bona, vel mala ex genere loquendo de bonitate, & malitia morali. Tercio ex dictis soluemus propositam questionem. Propter primum sciendum, quod non est actio moralis, vel humana: nisi, ut est a voluntate deliberatiua, vel, ut est a libero arbitrio. Et quia actus liberi arbitrij est electio, & electio est conclusio consilij. Et quia idem est consiliabile, & eligibile, ut dicitur in 3. Ethic. Et quia non possumus aliquid eligere, nec de aliquo consiliari, vel aliquam deliberationem habere, nec in nobis ipsis, nec cum alijs nisi præposita intentione alicuius finis; Ideo de essentia actionis moralis est intentio alicuius finis. Declarato primo, quod intentio est de essentia, & de ratione actionis moralis, volumus declarare secundum, videlicet quomodo se habet intentio ad actionem moralem, & potissimè prout talis actio est specifica per esse bonam, vel malam ex genere. Sciendum ergo, quod actio dicitur bona, vel mala ex genere, prout materia, circa quam est debita, vel indebita secundum dictamen rationis moralis. Est ergo actio eo ipso, quod procedit a voluntate, ut est apta, nata dirigi a ratione, sed non est actio moralis bona, vel mala ex genere, nisi, ut est specificata per materiam secundum rationem debitam, vel indebitam. Hoc ergo viso, facile est videre, quid faciat intentio circa actionem moralem bonam ex genere, vel malam ex genere. Nam intentio non facit, quod actio bona ex genere sit mala, ex genere, vel e converso, sed si sit mala intentio, licet non faciat, quod bonum ex genere sit malum facit; tamen, quod hoc totum bonum ex genere ordinatum ad malam intentionem, dicatur malum. Quo ostenso, declaratum est, quod in solutione præcedentis questionis declarandum dicebatur. Possumus enim hoc dupliciter declarare. Primo prout bonum, & malum in moralibus comparatur ad pulchrum, & turpe in naturalibus, vel in artificibus. Secundo prout tale bonum, & malum comparatur ad propositiones de necessario, & de contingenti.

Prima via sic patet. Nam in utero cum formatur fœtus hominis, ut cum pingitur homo pictus. Si natura format in fœtu in utero pulchros oculos, & postea pulchrum nasum, & postea format in eo turpe os: ista formatio turpitudinis oris non facit, quod oculi formati pulchri non sint pulchri, vel nasus formatus pulcher non sit pulcher, sed facit, quod hoc totum, scilicet fœtus habens talia membra dicatur turpis. quia sic est de pulchro, & turpi, sicut est de bono, & malo. quia si-

cut bonum constat ex tota sua causa, malum autem ex particularibus defectibus: sic dicitur pulcher homo quoniam habet omnia membra pulchra, sed dicitur turpis si solum unum membrum notabile, & apparens habeat turpe. Et quod dictum est in naturalibus, veritatem habet in artificialibus, ut si pictor imagini hominis faceret pulchros oculos, & pulchrum nasum, tamen faceret sibi os turpe, tota imago dicitur turpis. sicut etiam veritatem habet in moralibus, ut si opus ex genere sit bonum, & sit circa debitam materiam secundum rationem, sicut est ire ad Ecclesiam, visitare infirmum, vestire nudum, & cetera huiusmodi: si hoc faciat mala intentione, illa mala intentio est quidam actio superueniens bono operi ex genere, vel ex materia debita. Sed huiusmodi actio non facit, quod opus bonum ex genere non sit bonum ex genere, sed facit, quod hoc totum, videlicet bonum opus ex genere ordinatum ad malum finem sit malum. Nam licet ad bonum non sufficiant particulares perfectiones: ad malum tamen sufficiunt particulares defectus, & particulares imperfectiones. Nam sicut ad corpus concurrunt multa membra, & ex turpitudine cuiuslibet membri dicitur totum corpus turpe. Sic ad unam, & eandem rem possunt concurrere multe actiones voluntatis, videlicet una, qua vult rem: & alia est intentio, propter quam vult rem. quodcumque ergo istorum sit malum: totum dicitur malum.

Possumus etiam hoc idem declarare per ea, quæ videmus in propositionibus de necessario, & de contingenti. Nam quotiescumque propositionibus de necessario addatur una propositio de contingenti: tota dicitur contingens, ut hæc propositio: Homo est animal, est de necessario, & homo est quid rationale est de necessario: sed esse album, est quod contingens. Addatur ergo esse album, quod est de contingenti ad illas de necessario, & dicatur: Homo est animal rationale album, per illam unam de contingentibus: totum hoc dicitur de contingenti. istud ergo esse album, quod est de contingenti, non facit, quod homo est animal, non sit de necessario, vel, quod homo est rationalis non sit de necessario, sed facit, quod hoc totum, homo est animal rationale album, sit de contingenti. Ex quibus omnibus ratiis propositum clarius elucescit.

His itaque transcurtis, volumus soluere questionem propositam: Vtrum aliqua actio humana, vel moralis sit indifferens, quod sit nec bona, nec sit mala. Nam, ut patet ex dictis, ad esse bonum omnia requiruntur: ad esse malum aliterum sufficit deficere: tamen quando ad unum aliquid multa concurrunt, si bonum addatur malo, vel e contrario totum dicitur malum, ut si bonum opus præcedat, & superueniat mala intentio, totum dicitur malum; & e converso: si præcedat malum opus, & superueniat bona intentio, non propter hoc dicitur bonum, sed malum. Tamen si rei indifferenti addatur bonum, totum dicitur bonum. quia sufficit ad esse bonum, quod nihil sit ibi de malo. Et quia res indifferens de se non dicit malum, si rei indifferenti addatur bonum, totum dicitur bonum. Sed si addatur

Bonum quod requirit.

Malum requirit vñ.

Actio Indifferens non dicit malum.

esp. de substantia.

1. de anima
2. 2. co. 60.
3. co. 18. &
alibi mon. 10.

Actiones
quomodo
differentes.

addatur malum, quod totum dicatur malum, dubium esse non potest. Descendamus ergo ad propositum, & dicamus, quod illa diuisio, quam facit Philosophus in prædicamentis, quæ est substantia prima, & secunda, & quod substantia secunda sunt genera, & species, quæ omnia sunt in primis, & quod destructis primis, impossibile est aliquod aliorum remanere. Possumus facere de qualibet re. Nam sicut substantia prima sunt individua in genere substantiæ. Substantia secunda sunt genera, & species in illo genere. Et sicut destructus individuus in genere substantiæ impossibile est aliquod aliorum remanere, sic actiones primæ sunt individua in genere actionum: Actiones secundæ sunt genera, & species in illo genere. In talibus ergo omnia sunt in primis, quia omnia sunt in indiuiduis, & destructis primis id est indiuiduis impossibile est aliquod aliorum remanere. Actio ergo moralis primo considerabitur, ut habet esse hoc indiuiduale: secundo, ut habet esse in specie: tertio, ut habet esse in genere. Hic enim est ordo rerum quantum ad esse: quia prius sunt sub esse particulari, postea per intellectum sunt sub esse vniuersali. Quia secundum Commen. super primo de anima Intellectus facit vniuersalitatem in rebus. Vtrum autem iste ordo, qui est quantum ad esse rerum, sit quantum ad cognitionem, earum, non est præsentis speculationis, immo quantum ad præsens spectat non multum refert, quo ordine se habeant ista tria, sed sufficit scire, quod tam actiones morales, quam aliæ res possunt tripliciter considerari, videlicet quantum ad esse generis, quantum ad esse speciei, & quantum ad esse indiuidui. Cum ergo quæritur vtrum aliquæ actiones morales sint indifferentes, si loquamur quantum ad esse generis, sic potest accipi, vel generaliter tali modo, quod est indifferens ad rationale, & irrationale, & quod nec est rationale, nec irrationale, tamen si sumatur specialiter hoc, vel illud, sit actio moralis: potest sic accipi generaliter, quod est indifferens ad bonum, & ad malum, & nec erit bona, nec mala. Sed si sumatur specialiter poterit esse bona, & mala, & indifferens. Moraliter enim actio sumpta generaliter circumuenit materiam, & obiectum generaliter, secundum quem modum non fiet descensus: Vtrum illud obiectum, vel illa materia sit secundum rationem, vel contra rationem. Sed si talis actio sumatur specialiter, prout circumcernit materiam specialem, ut ire ad Ecclesiam, vel ire ad tabernam, vel eleuare festucam, sic poterit esse bona, mala, & indifferens, quia ire ad Ecclesiam est de genere bonorum: Ire ad tabernam est de genere malorum: Eleuare vero festucam secundum se est materia, & obiectum indifferens. Sic ergo loqui possumus de actione morali, ut consideratur secundum genus, vel secundum speciem, secundum quem modum quantum ad genus omnis talis actio potest considerari, ut indifferens. Sed quantum ad speciem potest considerari aliquæ

A actio moralis, ut bona: aliqua, ut mala: aliqua, ut indifferens. Sed quantum ad esse indiuiduale possumus rationabiliter sustinere, quod nulla sit actio moralis indifferens. quia res habent esse indiuiduale, & particulare, cum oibus suis conditionibus, & circumstantiis. Si ergo nulla est actio moralis, quæ non fiat à voluntate deliberatiua, & cum aliqua intentione alicuius finis, & maxime si ille finis consideretur in particulari: cum loquamur hic de actione morali quantum ad esse indiuiduale, & particulare, oportet, quod illa intentio, & ille finis sit sumptus, vel sit bonus, vel malus. Et si dicatur, quod non solum materia, sed etiam intentio est indifferens; Dicemus, quod ponendo intentionem, indifferentem, ponimus eam malam, quia ponimus eam ociosam. Et si dicas, quod intentio accidit actioni. Dicemus, quod sicut homo secundum speciem potest considerari, nec, ut albus, nec, ut niger, nec, ut medio colore coloratus, tamen secundum esse indiuiduale semper est aliquid tale; sic actio moralis secundum speciem potest esse indifferens, sicut ponebatur exemplum de eleuatione festucæ. Sed secundum esse indiuiduale nisi fiat ratione iustæ necessitatis, vel intentione piæ utilitatis, secundum Greg. lib. 3. sui pastoralis c. 37. Ociosa reputari debet. Ex dictis autem horum trium articulorum potest multipliciter apparere, quomodo moralia sumunt speciem ex fine, & potest liquido innotescere quomodo in moralibus inueniuntur bonitas: malitia, & indifferentia.

C **R**ESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod bonum, quod conuertitur cum ente, ut etiam in argumentis tangebatur, est in plus, quam bonum, quod est in genere moris: cum, & in naturalibus tale bonum, in quibus non inuenitur bonum moris, quod inuenitur solum in agentibus à proposito.

Ad secundum dicendum, quod argumentum arguit quodam modo oppositum, quia magis opposita sunt extrema: ut in genere colorum albus, & niger sunt magis opposita, & tamen inter ea inueniuntur multi colores medij. Tamen quantum spectat ad quæstionem, possumus dicere, quod actio moralis potest sumi, ut in soluendo dicebatur, vel generaliter, vel specialiter, vel indiuidualiter. Generaliter, & specialiter potest accipi, ut indifferens, ut in principali solutione dicebatur, sed indiuidualiter, ut est hæc actio, vel illa non potest accipi, ut indifferens. quia sic accepta, vel non erit moralis, vel erit ociosa. Nam si quis eleuet festucam de terra, si non intendat ibi aliquem finem, sed ex sola imaginatione, vel alijs cogitationibus deditus, de illa eleuatione non cogitans; illa actio non erit moralis, cum non dicantur moralia nisi, quæ sunt ex deliberata ratione, & propter intentionem alicuius finis, cum moralia recipiant speciem ex fine. Illa ergo eleuatio si debeat dici moralis, erit facta propter aliquem finem, qui si sit bonus, actio erit bona, cum de se sit indifferens, & intentio bona addita actioni de se in differentem faciat actionem bonam.

Aegid. super ij. Sent. Fff 2 Si au.

Math. 12.

Si autem intentionem habeat malam . quia eleuans festucam eleuat eam, vt ponat ipsam in oculo alterius, actio erit mala. Si dicatur, quod intentio est indifferens; Dicemus actionem illam esse ociosam, & ex hoc esse malam. Nam hoc est ociosum, quod non est ordinatum ad bonum finem . In talibus enim veritatem habet, quod in Euangelio dicitur : Qui non est mecum, contra me est. Et qui non colligit mecum, dispergit . Etenim eo ipso, quod aliquis aliquid deliberate facit, & non facit illud propter Deum ; in quantum illa actio caret bono fine, dicitur illa actio esse ociosa, & esse contra Deum, vel saltem esse præter Deum, quod sine peccato veniali esse non potest, vt hoc modo possit dici omnis talis actio mala.

Bonum, & malum in moralibus in quo fundentur.

Ad tertium dicendum, quod malum opponitur bono secundum se sumptum priuatiue. Tamen ratione boni subtrahitur: quia nullum est malum quod non fundetur in aliquo bono: potest opponi contrarie. Quod vero addebatur, quod bonum, & malum moralis fundatur in actione humana in quantum in subiecto patet, quod actio humana, secundum quod huiusmodi, vt procedit à voluntate deliberatiua sumpta indiuidualiter, nunquam est indifferens.

Ad quartum dicendum, quod si consideretur actio nostra solum cadit super aliquod obiectum, vel super aliquam materiam: quia illud obiectum, vel illa materia potest esse indifferens: poterit hoc modo actio accipi, vt indifferens. sed si consideretur talis actio, vt habet esse indiuiduale, & vt habet esse cum hac intentione, vel cum illa, & vt habet esse cum omnibus circumstantiis aliis: dici poterit quod illa actio, vel non est moralis: quia non est deliberate facta, vel non poterit poni indifferens, quin saltem ponatur ociosa, & hoc modo mala.

Ad quintum dicendum, quod argumentum est mirabile pro parte nostra: quia quicquid ex deliberatione agimus: debemus nobis constituere finem ultimum Deum. Et ideo omnes actiones nostras, vel non sunt morales: quia non sunt factæ deliberatiue propter finem, vel quantum ad esse indiuiduale: semper sunt, vel secundum Deum, vel contra Deum, vel præter Deum, vt hoc modo semper sunt bonæ vel malæ saltem venialiter: cum fiunt præter Deum. Apostolus ergo per illa verba nos inducit, vt semper mereamur faciendo omnia in gloriam Dei, & propter Deum, vt nec mortaliter faciendo contra Deum: nec venialiter peccemus faciendo præter Deum.

RESP. AD ARG. IN CONTRARIUM.

Ad primum in contrarium dicendum, quod licet eleuare festucam de terra, vel quodcumque aliud simile facere de se sit indifferens: Tamen quando, actu facimus illud, vel non est quid morale: quia non est cum deliberatione factum, vel non est omnino indifferens, sed est aut bonum aut malum, modo, quo dictum est: Immo cum habitum sit, quod moralia sumunt speciem ex fine, & quod bonitas, & malitia morales sunt essentialiter differentie moralium actionum: nulla

erit actio moralis, vt est actu effectui mancipata, & vt habet esse indiuiduale: quin sit bona, vel mala modo, quo dictum est.

Ad secundum dicendum, quod si Eremita non est bonus, vel malus bonitate, vel malitia ciuili: quia non est pars ciuitatis. Tales enim homines Eremitæ, id est solitarii non communicantes cum aliis, vel sunt bestię: et sunt aliis hominibus peiores. Vel sunt Dii. id est sunt aliis hominibus meliores, vt potest patere ex primo Politicorum.

Ad id vero, quod in argumento addebatur de bono, & malo, quod sunt contraria mediata. Dicitur potest, quod si accipiat actio bona cum deliberatione facta propter bonum finem, & mala propter malum finem: tunc actio media inter actionem sic bonam, vel malam erit actio sine deliberatione facta, quæ nec erit bona, nec mala bonitate, vel malitia morali, & hoc modo poterimus inuenire actionem mediam, & indifferentem. Sed si volumus loqui solum de actibus nostris: deliberatiue factis, & vt habet esse indiuiduale, sic nulla nostra actio est omnino indifferens: sed vel est bona, vel mala etiam bonitate vel malitia morali, modo, quo dictum est.

Dub. I. Litteralis.

VERBUM litteram quaeritur primo de illa verbo: Affectus tuus operi tuo nomen imponit; pro quo stet ibi affectus; Dicendum, quod secundum aliquos stat ibi pro electione, vt supra patuit: nec bona electio sufficit sine bona intentione, nec conuerso. Sed, vt vnum includit aliud, sic potest sufficere ad bonitatem operis. Melius tamen bonitas operis denominatur à bonitate intentionis: modo, quo supra patuit. Tamen, quæ sit intentio Magistri in littera dici debet, quod ibi affectus stat pro intentione. Nam cum primo dixisset, quod affectus imponit nomen operi: postea subdit: bonum enim opus intentio facit.

Dub. II. Litteralis.

Vltius forte dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur: Vbi fides non erat: bonum opus non erat. Contra: Nam Gentiles non habentes fidem faciunt opera de genere bonorum: quia aliquando vestiunt nudos, & faciunt multas alias elemosinas.

Dicendum, quod carentes fide non possunt facere opera bona id est meritoria: quia sine fide impossibile est placere Deo. Opera autem Deo non placita non sunt Deo grata, nec cara, quia gratia, & charitas de necessitate præsupponunt fidem, sine quibus gratia, & charitate opera meritoria esse non possunt. Vtrum autem omnis vita infidelium sit peccatum, in sequenti Distin. patebit.

Dub.

Dub. III. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod quidam dicunt omnes actus esse indifferentes: Vtrum hoc verificari possit. Dicendum, quod ut supra patuit: omnes actus esse indifferentes, potest verificari dupliciter. Primò, prout actus sunt in genere entis. Nam omnes actus considerati solum, ut sunt entes, sunt boni per essentiam, & si sunt mali, hoc est respectu defectus entitatis, sicut claudicatio est mala ambulatio. Sed nunquam potest ibi esse tantus defectus entitatis, quin sit ibi aliquid de entitate, & de virtute, ex quo est ibi actus, sicut claudicatio non dicit nullam ambulationem, sed dicit ambulationem cum defectu. Quantum ergo ad id, quod est ibi ambulationis, est ibi aliquid entis, & aliquid boni. Actus ergo sic sumpti, ut sunt in genere entis tantum, sunt indifferentes ad bonitatem, & malitiam moralem. Secundò potest esse talis indifferentia, considerando actus in genere morum, prout generaliter tendunt in obiectum non considerando eos, prout sunt specificati per hoc obiectum, vel per illud, seu per hanc materiam, vel illam: secundum quem modum actus etiam morales sumpti sic generaliter sunt indifferentes ad bonitatem, & malitiam moralem: sicut animal assumptum generaliter est indifferens ad rationale, & irrationale: & color sumptus generaliter est indifferens ad album, & nigrum, & medio colore coloratum.

Dub. IIII. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur: Quod alijs autè videtur, quomodo verificatur ista alia opinio. Dicendum, quod isti alij ponebant actus morales tripliciter se habentes. quia quidam erant de se boni, quidam de se mali, quidam indifferentes. Hi autem considerabant actus morales non, ut sumuntur generaliter, sed ut specificantur per speciale obiectum, & per speciale materiam, secundum quem modum dicimus, quod ire ad Ecclesiam est de genere bonorum: ire ad tabernam est de genere malorum, eleuare autem festucam secundum se est quid indifferens. ergo hæc duæ opiniones verificari possunt aliter, & aliter acceptæ, modo, quo dictum est.

Dub. V. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod quidam actus sunt de se boni, quod etiam si mala intentione fiant non desinunt esse boni, quomodo hoc possit verificari. Dicendum, quod ut patet ex habitis, intentio finis, propter quam aliquid volumus, est alius actus voluntatis ab ipso velle, per quod tendimus in obiectum, quod volumus. Aliud est enim, quod agimus: & aliud, propter quod agimus. Hæc ergo duo faciunt quoddam totum, &

A vnum ordinatur ad aliud, sicut membra ad invicem ordinata faciunt quoddam totum. Considerando ergo membra secundum se, turpitudine vnius membri non facit turpitudinem alterius membri. Ut habens pulchrum nasum, & os turpe, turpitudine oris non facit turpitudinem nasi, prout consideratur nasus secundum se, sed ut considerantur membra, ut sunt in toto, ipsum totum dicitur esse turpe propter turpitudinem vnius membri. Sic & in proposito: si quis vadit ad Ecclesiam mala intentione, huiusmodi mala intentio non facit, quod ire ad Ecclesiam non sit de genere bonorum; Sed facit, quod hoc totum ire ad Ecclesiam propter intentionem malam, non iudicetur bonum, & meritorium, sed malum, & demeritorium. Quæ omnia ex hoc contingunt, quia malum additum bono totum iudicatur malum. quia sufficiunt particulares defectus ad hoc, quod aliquid dicatur malum.

Dub. VI. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur: sed Aug. &c. quomodo differat hæc tertia opinio ab alijs duabus opinionibus. Dicendum, quod aliud est loqui de re simpliciter, & loqui de ea secundum aliquem modum, ut puta secundum modum generalem, vel specialem. Prima ergo opinio dicens omnes actus esse indifferentes, loquebatur de actibus generaliter. Secunda opinio, dicens aliquos actus esse bonos, aliquos malos, aliquos indifferentes, loquitur de actibus specialiter, & prout sunt applicati ad hanc materiam, vel ad illam. Sed dictum Aug. est opinio tertia dicens omnes actus secundum intentionem, & causam iudicandos esse bonos, & malos, præter quosdam, qui ita sunt mali, ut nunquam boni esse possint. Hæc ergo tertia opinio loquitur de bonitate, & malitia actuum moralium, non secundum hunc modum, vel illum, sed simpliciter. Quia actus simpliciter loquendo non dicitur bonus, nisi sit bonum, quod agitur, & bonum propter quod agitur, vel nisi sit actus bonus, intentio bona. Sed ad hoc, quod actus simpliciter dicatur malus, sufficit alterum illorum esse malum. Et ideo bene dictum est, quod mali actus non possunt esse boni quacunque intentione fiant.

Dub. VII. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod Iudei crucifigendo Christum arbitrabantur obsequium se præstare Deo quomodo hoc verificari possit. Dicendum, quod de Christo fuit duplex error. Vnus, quod Christus non erat ille, qui erat promissus in lege, & hoc credebatur turba, vel populus, i. simplices, & grossi iudei. Alius fuit, quod Christus erat ille, qui erat promissus in lege, sed non credebatur, quod promissus in lege deberet esse Deus, & hoc credebatur etiam maiores. Nec dicemus, quod aliquibus maximis non fuisset reuelatum promissum. Aegid. super ij. Sent. Fff 3 sum

Ecclesiam
adire quomodo
bonum, & malum.

¶ Gal. 108.

sum in lege esse Deum debere, cum David vocaret illum in spiritu Dominum suum. Iuxta illud: Dixit Dominus Domino meo, &c. Tamen communiter Scribæ, & Pharisei, qui dicebantur maiores, non credebant illum debere esse Deum. Principes ergo sacerdotum, Scribæ, & Pharisei, i. maiores iudeorum illum, quem iudicauerunt crucifigi, credebant esse illū promissum in lege, & credebant peccare occidendo cū, sicut peccant occidendo bonum hominem, & Prophetam, sed nō credebant ipsum esse Deū gloriæ. quia nunquā crucifixissent, si eū Deū gloriæ credidissent. Sed minores iudeorum decepti a maioribus credentes Christum esse quēdam deceptorem, & malum hominem non solum nō credebāt peccare clamando, q̄ crucifigetur, sed credebāt ex hoc obsequiū se p̄stare Deo.

Dub. VIII. Litteralis.

Vtērius fortē dubitaret aliquis de eo, qđ in littera dicitur: Quæ tamen quidam contēnunt, nunquā habere bonam causam. Volunt ergo isti, quod mala nunquā possunt habere bonā causam, i. bonam intentionem, & tamen videmus in aliquibus esse falsum. Dicendum, quod ista potest esse quarta opinio de bonitate, & malitia, ut hæc accipiantur non in se, sed secundum quandam ordinem. Secundum quem modum mala non sunt ordinabilia ab bonum, nec e converso: Vt quia talis ordo est malus, ideo nihil in talibus dicitur esse bonum.

DIST. XLI.

De intentionis, & voluntatis obliquitate circa opus malum.

V M Q V E I N T E N T I O. } Expe-
ditis 40. Distinctionibus: restat vsq; ad
complēctum huius libri Secundi ex-
pedire quatuor Distinctiones: Pōt autē
hæc pars sic Diuidi contra præce-

dentia. Quia Magister a 34. Dist. incipit agere de malo, & de peccato actuali; i parte ista circa peccatum actuale mouet quædam dubia, & quæsdā q̄stiones. Et iuxta quatuor Dist. expediēdas mouet de peccato quatuor dubia, vel quatuor quæstiones. Nā primo mouet quæstionē de peccato per comparationē ad infideles: Vtrum oīs vita infidelium sit peccatum. Et hoc in hac 41. Distin.

Secundo mouet quæstionem de peccato quātum ad suam vnitatem, vel pluralitatem: Vtrum voluntas mala interior, & operatio mala exterior sint vnum peccatum, vel plura peccata. Et hoc in 42. Dist. ibi: { Cum autē voluntas mala, } &c.

A Tertio modo mouet quæstionē de peccato. Per cōparationē ad Spiritū Sanctū. Quid sit tale peccatū, & alia plura, q̄ circa hoc q̄rit. Et hoc in 43. Dist. ibi: { Est præterea quoddam genus, }

Quarto & vltimo mouet q̄stionē de peccato quantum ad potentiā peccandi: Vtrum talis potētia sit in nobis a Deo, vel a nobis, vel a Diabolo, & hoc in 44. Di. Et vltima ibi: { Post prædicationē, } Prima, ergo pars continet præsentem Lectionē, & Dist. Circa quā duo facit. Nam primo ostendit pluribus vijs, & auctoritatibus, quod omnis vita infidelium peccatum est.

Secundo specialiter cōparat peccatum ad voluntatem ostendens omne peccatum voluntariū esse, ibi: { Post hæc inuestigari. } Circa primū tria facit. Quia primo ait, q̄ cum intētio faciat bonum opus, & fides intētionē dirigat in infidelibus, vbi fides nō est, nulla pōt esse bona intētio, sed quicquid est in eis peccatum est. Iuxta illud ad Rom. 14. Omne, qđ nō est ex fide, peccatum est. Secundo obicit cōtra determinata, & hanc quæstionē cōtemperat, ut q̄ infideles possint facere bonum, sed nō bene. Tertio adducit opiniones aliorum, videlicet illorum, qui actus humanos triphariā diuidebāt. Quia aliqui actus humani sunt boni, aliqui mali, aliqui indifferentes: & ostēdit, q̄ multis modis pōt aliqd esse bonum, ex q̄bus oībus infert, q̄ si infideles possunt facere bona, & bene; non tñ possunt facere bonum, quod sit remunerabile ad vitā æternā. Possunt, n. fortē facere bonum, q̄a possunt facere aliquid de genere bonorum, & fortē bene, quia ex quādā naturali pietate, sed nō possunt facere bonū, quod sit remunerabile ad vitā æternā. quia carēdo fide, carent grā, & charitate, sine quibus nulla æterna remuneratio esse potest. Secunda ibi: { His autē. } Tertia ibi: { Alij vero. } Tunc sequit illa pars: { Post hæc inuestigari. } In qua cōparat peccatū ad voluntatē. Circa qđ tria facit. Quia primō ostēdit omne peccatum esse voluntarium. Secundo declarat, q̄ omne peccatum est in voluntate. Tertio manifestat, q̄ cum mala voluntas sit peccatum: Ipsa mala voluntas, ut est peccatum, est quid voluntarium, & est in voluntate. Secunda ibi: { Illius etiam intelligentia. } Tertia ibi: { Si autē omne peccatū. } Et in hoc terminet inīa p̄sentis Lectionis, & Distinctionis.

Rom. 14.

QVÆST. I.

De intentione circa fidem: circa opus meritorium: & circa infideles.

V I A Magister in hac Dist. de duobus agit, videlicet de ipsa intētionē, & de ipsa voluntate: Ideo de his duobus quæremus principaliter. Circa primū quæremus tria, secundum, q̄ Magister in littera comparat intentionem, videlicet ad fidem.

ad fidem. Et circa hoc erit quæstio: Vtrum fides intentionem dirigat, & quomodo eam dirigat. Secundo potest comparari intentio ad meritū, vel ad opus meritorium. Et circa hoc erit quæstio: Vtrum ad hoc sp requiratur intentio actualis, vel sufficiat habitualis. Tercio potest comparari ad ipsos infideles. Et circa hoc erit quæstio: Vtrum omnis actio infidelium sit peccatum: cum in eis non possit esse intentio per fidem directam.

ARTIC. I.

An fides vniuersaliter dirigat intentionem.

Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 2. sent. d. 41. q. 1. art. 1. D. Bon. d. 41. Dur. d. 41. q.

Primum sic proceditur. videtur, q fides nō dirigat vniuersaliter intentionem: quia mensura, cuius erit dirigere mensuratum: debet esse homogenea mensurato: sed virtutes sunt multæ, & variæ: fides ergo non pōt dirigere intentionē vnius cuiusque virtutis.

Præterea rationis est dirigere intentionē. Nā illa est recta intentio, quæ à recta rōe dirigitur: directio ergo intentionis non pertinebit ad fidem, sed ad rationem.

Præterea prudentia dicitur auriga virtutū, sed ad aurigam pertinet dirigere totum currum. Ad prudentiā ergo spectabit dirigere totum currum virtutum, & omnem intentionem virtutum: non ergo spectabit hæc ad fidem.

Præterea illud est rectū, qd est conforme legi, sed ad iustitiā spectat se conformare legi. Ideo dicitur in 5. Ethicorū, q ad iustū legalem spectat agere opera omnium virtutum. Talis ergo directio, & talis conformatio non spectabit ad fidem.

Præterea Christus non habuit fidem: quia nō habuit cognitionem enigmaticā: si ergo sine fide non pōt esse intentio recta. Ergo Christus nō habuit intentionem rectam, quod est inconueniens dicere.

Præterea virtus inclinatur in modū naturæ, ergo quælibet virtus est directiua sui actus: quia naturæ est directē tendere in finem: ergo hoc, scilicet dirigere intentionem non spectat ad fidem, sed ad quamlibet virtutem.

IN CONTRARIUM est: quia illius est dirigere in finem, cuius est ostendere viam, per quā itur in finē, & cuius est ostendere ipsum finē: sed hoc est ipsius fidei: cū fides dicat substantia, & fundamētum, & inchoatio rerum sperandarū. Ipsæ. n. res sperandæ in quas tendimus tanq in finē: inchoantur in fide, & fundantur in fide, & per fidē dirigimur in eas.

Præterea a primo est rectitudo in omnibus aliis: sed fides a prima virtus: quia primo intrat campum propugnatura fides: ergo fidei est dirigere omnes alias virtutes, & intentionē omnium aliarum virtutum.

A

RESOLVTIO.

Fides nos dirigit in finem, vel in ea, qua vltimo sperare debemus.

RESPONDEO dicendū, q cū dirigere sit idē, qd in finē tendere, vt in superioribus est declaratū. Si scire volumus, cuius est intentionē dirigere, & cuius est dirigere nos in finē: primo oportet, nos distinguere de ipso fine: qā finis sumi potest multis modis. Secundo oportet nos distinguere de ipsa directione: quia multis modis potest sumi directio. Tercio ex his duobus poterimus respondere ad quæstionem quæsitam, quomodo ad fidem spectat dirigere intentionem.

Propter primū sciendū, q finis humanus pōt sumi dupliciter, vel fm naturā: vt dicatur ille finis humanus, ad quē pōt hō peruenire p naturā, secundū quem modum de fine, & felicitate humana locuti sunt Philosophi. vel potest sumi finis humanus supra naturam, vt ille dicatur finis noster, ad quem non possumus peruenire per naturam secundum se: sed vt est perfecta per gratiam. Et hoc modo finis noster est ipse Deus. Iuxta illud August. circa princip. Confess. Ad te nōs fecisti domine, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Et hoc modo de fine loquitur Scriptura sacra, & loquuntur Theologi, secundum quem modum in visione Dei, vt includit dilectionem Dei, consistit vita æterna, & felicitas nostra. Quia dato p impossibile, q videremus Deū, & non diligeremus ipsum: non essemus felices, sed potius infelices. Ideo vulgariter dicitur quando quis videt aliquem non dilectum, vel non placentē, sed displicentem, & ipse odit oculos suos.

C

Ergo secundum q multipliciter accipitur finis, multipliciter loquendū est de directione. Si ergo loquamur de fine, vel de felicitate nostra, secundum quod de ea locuti sunt Philosophi; Dicemus, q finis, & felicitas nostra, vt patet in 1. & 10. Ethicor. est operatio animæ secundum virtutem perfectam. Nam in optimo, vel in operatione optimæ virtutis poni debet felicitas nostra. Et quia duo sunt genera virtutum: Iuxta illud in principio secundi Ethicorum duplici quidem virtute existente: hæc quidem intellectuali, hæc autem consuetudinali, id est morali. Ideo oportuit, Philosophos ponere duo genera felicitatum; videlicet felicitatem politicam, quæ est actus optimæ virtutis moralis, id est prudentiæ: & felicitatem contemplatiuam, quæ est actus optimæ virtutis intellectualis, i. sapientiæ, siue Metaphysicæ. Dixerunt ergo Philosophi illum esse felicem politicē, qui sciebat regere se, & alios secundum prudentiam: & illum esse felicem contemplatiuē, qui sciebat optime speculari secundum sapientiam, id est Metaphysicam. Et adeo erat hoc commune apud Philosophos, vt etiam Poetæ hanc duplicem felicitatem describerent, quia quantum ad felicitatem politicam, siue ad prudentiam dicit Poeta: Felix quæ faciunt aliena pericula cautū: quia hoc est magnæ prudentiæ extrahere serpentē de foramine cum manu aliena, & scire euitare pericula propria.

Tomo 1.

Felicitas politica. 1. & 10. Eth.

2. Eth. ca. 1.

s. Eth.

cap. i prima
summe in
fine.

propria per pericula aliena. Sed quantum ad felicitatem contemplatiuam dictum est per Poeta: Felix, qui potuit rerum cognoscere causas. Quod maxime potest sciens speculari secundum Metaphysicam, quæ per Antonomasiam inter scientias humanas vocata est sapientia, ut patet ex primo Metaphy. Et quia scientia Metaphysicæ considerat causas rerum, secundum modum humanum: ideo sumus felices contemplatiuè sciendo Metaphysicam, quia per eam possumus rerum cognoscere causas. Ad talia ergo non dirigimur per fidem, sed per rationem, vel per intellectum. Ut est habitus principiorum, per quæ habemus aditum ad ea, quæ possumus cognoscere per naturam. ideo in Glo. ad Heb. i. dicitur, quod Deus infeminavit omni animæ initia intellectus, & sapientiæ, quod quomodo intelligendum sit supra diffusius est expressum. Sic ergo dicendum est de fine, vel de felicitate, vel de intentione in finem, vel in felicitate: prout de ea loquuti sunt Philosophi: sed de intentione in finem, vel in felicitate, prout de ea loquitur Scriptura sacra, & loquuntur Theologi, oportet aliter pertractare. Nam cum ultimus finis humanus sit ipse Deus, non ut sumus apti nati consequi ipsum per naturam, sed per gratiam: quæ non ex meritis, sed ex infusione, & supra naturam habet esse in nobis, oportet, quod illud, quod dirigit nos in Deum sic sumptum, ut est nostra felicitas ultima, & ut dicitur finis ultimus, sit aliquid supra naturam ex infusione, & huiusmodi est ipsa fides.

Felicitas
politica.
i. Eth. ca. 13.
& 10. Eth.
cap. 1.

Dicemus ergo, quod rationis est nos dirigere in finem nostrum, sed cum ratio dicat ipsam nudam potentiam intellectiuam, quia a potentia nuda non potest exire actus perfectus, oportet, quod ratio, vel intellectus non, ut est nuda potentia, sed ut est perfectus per habitum dirigat nos in finem. Iuxta ergo triplicem habitum ipsa ratio, vel intellectus tripliciter dirigit nos in finem. nam prout ratio est perfecta per prudentiam, dirigit nos in finem, qui est felicitas politica, secundum quam est aliquis aptus ad regendum se, & alios: & ad regendum villas, & castra: ciuitates, & regnum. Sed prout est ratio, est perfecta, idest per Metaphysicam dirigit nos in finem, quæ est felicitas contemplatiua. De hac autem duplici felicitate locuti sunt Philosophi, secundum quos felicitas politica est operatio animæ, vel operatio rationis perfectæ per prudentiam, sed felicitas contemplatiua est operatio animæ, vel operatio rationis perfectæ per Metaphysicam, secundum quam nobis conuenit modo humano, & naturali rerum cognoscere causas: quia ad Metaphysicam pertinet considerare de ente in eo, quod ens, & considerare causas causarum. Sed præter has duas felicitates, de quibus locuti sunt Philosophi, est dare tertiam felicitatem, de qua loquitur Scriptura sacra, & de qua loquuntur Theologi. Et ista felicitas est operatio animæ, vel operatio rationis, ut est perfecta per fidem in via, non per fidem nudam, sed per fidem, ut est coniuncta charitati, vel ut est perfecta per fidem, prout fides per dilectionem operatur. Hoc enim modo sumus felices in via, prout sumus perfecti per fidem, prout fides per dilectionem operatur. Sed in patria erimus felices per aptam visionem, quæ succedet fidei, pro-

A ut illi aperte visioni erit coniuncta perfecta fruitio charitatis, ut semper in dilectione perfectior sit felicitas, quam in cognitione, vel in visionem. Et quia fides dirigit nos in his, quæ pertinent ad finem ultimum, & ad felicitatem ultimam: ideo bene dictum est, quod fides dirigit nostram intentionem: loquendo de intentione, prout intendimus in finem ultimum, & supernaturalem.

Viso quomodo multipliciter distinguendum est de fine humano, volumus distinguere de ipsa directione, ut ex his duobus plenè appareat tertium, quod est solutio questionis, quomodo fides dirigit intentionem.

B Dicemus, quod cum intentio semper sit de fine, quia hoc est intendere quasi in finem redere, vel in finem ire, & moueri, oportet quod tripliciter aliquid dicatur dirigere nostram intentionem, vel dirigere nos in finem. Nam primo dicitur dirigere nos in finem illud, quod finem ostendit, quia non possumus dirigi in finem, nisi fides à nobis cognoscat, vel nisi finis nobis ostendatur eo modo, quo potest melius ostendi.

Sed dicitur nos dirigere in finem illud, quod in finem inclinatur, quæ si volumus applicare ad felicitatem, de qua loquitur Scriptura sacra, & de qua principaliter est nostra locutio, Dicemus, quod fides dirigit nostram intentionem, & dirigit nos in finem, & lex diuina, & charitas dirigit nos in finem. Aliter tamen, & aliter, quia lex dirigit nos in finem precipiendo nobis actus, per quos in finem tendimus, & mouemur, siue sint illi actus affirmatiui, ut: Honora Patrem tuum: siue negatiui, ut: Non occides, Non furaberis, sed charitas dirigit nos in finem inclinando nos in huiusmodi finem: Ioh. Aug. 13. Cōfess. Charitatem, vel amorē assimilatur potestati, quia sicut pondus inclinat rem grauem, ut tendat in suum terminum, sic amor inclinat amantem, ut tendat in suum amatum, tanquam in suum terminum, & in suum finem. Ideo Augustinus in dicto libro, ait: Potestatem metum, amor meus, eo feror quocumque feror.

C Quod si volumus adaptare ad felicitatem politicam, & contemplatiuam, de quibus locuti sunt Philosophi, Dicemus, quod nostram intentionem, vel in nostrum finem dirigit nos prudentia, lex humana, & virtutes morales acquisite, sed prudentia nos dirigit, finem cognoscendo, vel finem cognitum nobis ostendendo, vel finem illum eliciendo, quia felicitas politica est operatio animæ secundum prudentiam. sed lex humana dirigit nos in tale finem precipiendo actus, per quos itur in huiusmodi finem, quia precipit omnia opera virtutum, per quæ itur in tale finem, sed virtutes morales acquisite dirigunt nos in tale finem inclinando nos in huiusmodi finem, quia omnis virtus moralis est quidam amor boni inclinans nos quasi per modum naturæ in bonum finem. Tertio si volumus hoc adaptare ad felicitatem contemplatiuam.

Dicemus, quod ipsa sapientia humana, vel ipsa Metaphysica dirigit nos in felicitatem contemplatiuam, ut est finis noster, ipsum finem cognoscendo, vel ipsum finem eliciendo. quia finis scientiæ speculatiuæ est cognitio sui subiecti. Ipsa ergo cognitio entis secundum Metaphysicam est felicitas contemplatiua, de qua locuti sunt Philosophi. Sed si volumus assignare, quod dirigit nos in felicitatem contemplatiuam precipiendo actus, per quos dirigimur in eam, vel quod dirigit nos, inclinando nos ad eam, poterimus illa eadem assignare, quod assignauimus in felicitate politica. Nam lex humana

Finis humanus multiplex.

Tomo 1.

humana præcipit actus, per quos nullus indebitè molestat ab aliquo, quo factò possumus liberius vacare contèplationi, & sciètijs. Sic & virtutes morales nos dirigunt inclinàdo nos in scientià, & contèplationè. Et quia virtutes morales retrahunt nos ab illicitis, & reddunt naturà nostrà magis expedità, quo factò quia oēs hoīes natura scire desiderant, ut dicitur in principio Metaphysicæ, cū quibus nisi impediatur per ea, quæ sunt cōtra naturā, vel præter naturā; Inclinetur in id, quod est secundū naturā; cōsequens est, quod sic expediti naturaliter inclinabimur in his, quæ sunt scientiæ. Propter quod Cōmen. in fine 7. Physic. facit quoddā adiunctū, vel quendā breuē tractatū, in quo virtutes morales ordinat ad sciètiā, & ad felicitatē cōtèplatiuā.

Cō. in fine
7. Physic.

Ex his ergo oībus patere pōt, quō fides dirigat nostrā intentionē, & dirigat nos in finē, & in felicitatem vltimā, vel dirigat nos in ea, quæ vltimo sperare dēmus. Ideo dicitur ad Hebr. Fides est substantia, i. sustentamentū, & fundamētū, & quædā inchoatio rerū sperandū, i. vitæ æternæ, & fruitionis æternæ, quæ tanquam finem vltimum, & supernaturalem sperare debemus.

1ebz. 11.

RESP. AD ARG. Ad primū dicendū, quod diuersorum secundū speciem non potest esse idem directiuū propriū, sed pōt esse idē directiuū cōe, & generale. Et hoc mō fides dirigat intentiones oīum virtutū ostendo illū finem vltimū cōem, & generalem, in quō omnes virtutes debent tendere, & ad quem omnes virtutes debent ordinari, quod si aliter fiant, mentiuntur se esse virtutes.

Ad secundū dicendū, quod rō pfecte nō dirigat nostrā intentionē, nisi, ut est pfecta per aliquē habitum. Sicut ergo rō dirigat nostrā intentionē in finem, quæ est felicitas politica, ut est pfecta per prudentiā, & sicut dirigat nos in finē, quæ est felicitas cōtèplatiua, de qua locuti sunt Philosophi, ut est pfecta per sapiētiā, siue per Metaphysicā, sic tertio dirigat nos in finē, quæ est felicitas supernaturalis, & vltima ipsa eadem ratio, prout est pfecta per eundem eodem modo, quo est per habitum declaratum.

Ad tertium dicendum, quod prudentia est auriga oīum virtutū, prout virtutes ordinantur ad finem naturalem, sed cū prudētia, ut hic de ea loquimur, sit acquisita ex nostris actibus naturalibus nō est sufficiens ad dirigendū nos in ea, quæ sunt supra naturam. Ideo fit per habitum fidei modo, quo dictum est.

Ad quartum dicendū, quod, ut patet per habitum, aliter dirigat nostrā intentionē, vel aliter dirigat nos in finē fides, & aliter lex, siue accipiatur lex pro lege humana, prout est naturalis. Iuxta illud ad Ro. Gens, quæ legem nō habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, siue pro lege diuina, quæ est per reuelationē, & inspirationē, & est supernaturalis. Nam fides dirigat nostram intentionem finem, in quem intendimus ostendendo. Sed lex humana, vel diuina facit hos actus, per quos in finem intendimus, præcipiendo.

Rom. 2.

Ad quintum dicendum, quod fides duo dicit. Nā dicit cognitionem, & dicit eam ænigmaticam, sed

A fides dirigat intentionem quantum ad id, quod est ibi cognitionis, quod perfectius, & per amplius fuit in Christo, non quantum ad id, quod est ibi ænigmatis, & obscuritatis, quod negatur à Christo. Ad sextum dicendū, quod ut patet per habitum aliter dirigat nos virtus, siue accipiatur pro charitate, siue pro virtutibus alijs, & aliter fides. Quia fides nos dirigat, finem nobis ostendendo, sed virtutes nos dirigunt ad actus, per quos in finē tendimus inclinando. Et ideo in huiusmodi actus inclinamur per charitatem, & per virtutes morales, vel inclinamur per iusticiam; accipiendo iusticiam generaliter pro iustitia legali, quæ agit actus omnium virtutum, quia lex præcipit opera omnium virtutum.

B

A R T I C. II.

*An, ad meritorium opus faciendū,
sufficiat intentio habitualis.
Conclusio est negatiua.*

Ric. d. 41. q. 1. 2.

E C V N D O quæritur de intentione, prout cōparatur ad meritum, vel ad opus meritorium. Et est quæstio: Vtrum ad hoc, quod mereamur, vel faciamus opus meritorium, sufficiat intentio ha-

C

bitualis, vel requiratur ibi actualis.

Et videtur, quod sufficiat habitualis, quia aliter faciens aliquam peregrinationem nihil meretur in illa parte peregrinationis, in qua actu non cogitaret de Deo, quod communiter dicitur esse falsum.

Præterea voluntas volendo finem mouet se ad ea, quæ sunt ad finem, sed non oportet, quod in huiusmodi motu semper cogitet de fine, ergo non oportet semper habere actuale intentionem.

Præterea cū quis dicit horas: dicit horas suas ad laudem Dei, & propter Deum, non semper cogitat de Deo: Sed aliquando cogitat alia. Oporteret ergo ad hoc, quod mereretur dicendo horas, quod quodocumque cogitat alia, quod ipse repeteret, quæ dixerat, quando alia cogitauit, & sic nunquam veniret ad finem de aliqua hora: ergo &c.

Præterea Religiosus propter votū habet quoddam meritum speciale faciēdo opera illa, ad quæ astringitur per votum, dato, quod non actu referat opera illa in illud votum: ergo &c.

I N C O N T R A R I V M est, quia præmiū responder merito, sed præmiū nostrum consistit in aperta Dei visione, & in pfecta eius fruitione, sed hæc dicunt quid in actu: ergo in merēdo debet esse intentio in actu.

Præterea si sufficeret solum habitualis intentio, cū intentio habitualis, secundū quod huiusmodi nō sit principium boni operis: esset aliqd opus bonū, & meritorium, cuius principium, & cā non esset intentio boni finis, quod est inconueniens.

R E S O.

RESOLVATIO.

Opus meritorium esse affirmamus, si ab actuali actione, & quidem bona inchoetur, & in habituali finiatur: sed, si in actuali, melius censendum.

RESPONDEO dicendū, q̄ quæstio proposita quæritur de bono opere, prout p̄ intentionē boni finis est meritorium: utrum requiratur, q̄ illa intentio sit actualis vel sufficiat q̄ sit habitualis: propter qđ quæstio duo quærit: quia primo q̄rit de bono opere, qđ est aliquid ad finē, quō p̄ intentionē referat̄ ī bonū finē: quia sine hoc nō potest sciri veritas q̄stionis. Secundo q̄rit de intēione boni operis ī bonū finem: Vtrū oporteat, q̄ sit actualis, vel sufficiat habitualis.

Propter primū sciendū, q̄ si volumus scire quo modo bonum, quod est ad finē per bonam intentionem, referatur ī bonum finem: cum hoc nō possit fieri sine motu voluntatis: Ideo oportet scire, quō voluntas mouetur p̄ bonū, qđ est finis: & quomodo per bonū qđ est ad finē. Sciendū ergo, q̄ bonum, qđ est finis tripliciter pōt considerari. Primo vt est ab intellectu apprehensum. Secundo vt est a volūtate intentū. Tertio, vt est in re habitum & acquisitū. Primo ergo modo prout bonū, qđ est finis est ab intellectu apprehensum, & voluntati ostensum: tale bonū habet mouere voluntatem motu ad formam. Sed secundo mō, prout bonum, quod est finis, est a voluntate intentum, & est habitum ī spe. Et tertio mō, put est acquisitum, & est habitū ī re, hēt mouere voluntatem motu ad finem: quia totus motus voluntatis secundū finē sumitur, put incipit a bono, quod est finis, & est habitū ī spe, & vt terminatur ad bonum, quod est finis, vt est acquisitū, & est habitū ī re. Imaginabimur .n. sicut imaginatur Augustinus. 13. Confess. & 11. de Ciui. Dei, q̄ simile est de motu voluntatis p̄ amorem: sicut est de motu grauiū per pondus: quia non mouetur aliter nisi per amorem: sicut est de motu grauium per pondus: quia non mouetur graue, nisi per pondus. Sicut ergo amor voluntatis dicitur quoddam pondus respectu finis: quia per amorem tendit voluntas ī finem quasi per quoddam pondus: sicut pondus ī corpore graui pōt dici qđā amor respectu cētri. q̄a graue p̄ pōdus, tanquā per amorem centri tendit ī centrum.

Aduertendum autem, q̄ hoc pondus ī corporibus, qđ æq̄ pollet amori ī spiritibus, oportet q̄ accipiat largē pro omni eo, quod est ratio, quare moueantur corpora ī suū finalem locum, vel ī suū finale terminum. Sue sit leuitas, p̄ quā mouetur ignis, & aer; siue sit grauitas, per quam mouetur aqua, & terra. Ipsa enim leuitas, p̄ quam mouetur ignis, licet secundū se sumpta sit leuitas: tamē, vt inclinat ignem, quōd moueatur ī talem locum, & non ī alium, potest dici quædam grauitas, vel quoddam pondus. Et sicut accipiendo largē pondus pro omni inclinatione, inuenimus duplicem motum, siue duplicem inclinationem: quia leuia inclinantur ad sursum: graua ad deorsum. Sic & ī spiritibus inuenimus duplicē amorē: malū, & bonum.

A Quia mali spiritus per malum amorem inclinantur ad malum finem, qui ratione malitiæ potest dici deorsum. Sed boni spiritus ratione boni amoris inclinantur ī bonū finē, qui potest dici sursum. Nā secundū Aug. 12. super Gen. Nōmine superi debet intelligi omne bonum: & nōmine inferi omne malum.

Tomo 1.

Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus, q̄ sit ī corporibus, siue leuib, siue grauib, est duplex motus. Vnus ad formam, & alius ad vbi, tanquā ad terminum. Nam leue primo accipit formam leuitatis, & postea per leuitatem mouetur ī suum locum, vel ī suum terminum. Quare graue prius actiuatur per grauitatem, & mouetur a generāte, vt habeat formā grauis, & postea per grauitatem mouetur ī suum terminum. Et quod dictum est de corporibus q̄tū ad

B motum naturalē, veritatem habet ī spiritibus, idest ī anima quantum ad motum voluntatis. Quia anima per voluntatem primo actiuatur, & mouetur ad formam grauis, idest amorem, & postea actiuata, & facta grauis per amorem mouetur ī suum finem respondentem illi amori: per finem ergo, vt est bonum apprehensum, mouetur voluntas motu ad formam, idest ad amorem, vt est quædam actiuatio, & quædam forma, & quædam perfectio voluntatis: accipiendo perfectionem largē pro omni actu potentiæ siue ille actus sit defectiuus, & sit perfectio potentiæ materialiter: quia omnis defectus, & omnis priuatio fundatur ī aliquo bono, siue non sit defectiuus, & sit perfectio potentiæ formaliter. Bonum ergo apprehensum, siue sit apprens, siue sit existens mouet voluntatem motu ad formam, quia causat ī voluntate quendam amorem boni, per quem mouetur voluntas ad bonum, vel existens, vel apprens. Intellectus ergo apprehendens bonum, & ostendendo illud voluntati, & ex hoc generans ī voluntate quendam amorem, qui est quasi quædam grauitas, & quasi quædam forma grauis: se habet ī anima respectu voluntatis: sicut se habet generans ī corporibus respectu formæ grauis, quia sicut generans ī corporibus prius inducit formam grauis, & postea per illam grauitatem mouetur graue ī centrum tanquā ī terminum: sic intellectus apprehendens bonum actiuat voluntatē, & generat ī ea quendam amorē boni quasi quædam grauitatem, & quendam formam grauem, per quem amorem, siue grauitatem voluntas mouet se ad actum suum, & mouet alias potentias, & actus eorum, & membra exteriora, & opera eorum ī ipsum finem. siue accipiat finis, vt est bonum intentum, & bonum habitum ī spe, vel, vt est bonum acquisitum, & est habitum ī re. Et hoc forte volunt dicere verba communia, quōd intellectus mouet voluntatem motu ad formam: sed voluntas mouet se ipsam, & intellectum, & omnia sibi subiecta motu ad finem: nunq̄ voluntas actiuatur a se, sed semper actiuatur a bono apprehenso, & ostenso ab intellectu: quia hoc modo mouetur motu ad formam.

Voluntas mouet se ipsam, & actiuatur ab alio.

Tomo 1.
Tomo 5.
cap. 28.Amor quō
pondus,Leuitas quō
grauitas.

mam, quia idem est moueri motu ad formā, qđ actuari p aliquid, quod se habet, vt perfectio, & forma, siue sit ista perfectio existēs, siue apparēs. sed postquam est actiuata, & facta in actu per formam, mouet seipsam sic actiuata in finem. Hūc autem motum in finem non agit actiuando se, sed determinando se, vel complacendo sibi in finem, nam bonum apprehēsum ab intellectu, vel apprehenditur sub omni ratione boni, & tunc necessitatur volūtas, vt velit illud, quia quilibet necessitatur, vt velit esse beatus. Vel sub omni ratione mali, & tūc necessitatur, vt nolit illud, quia illud necessario miseriā respuit, vel illud bonum apprehensum ostenditur sub aliqua ratione boni, & sub aliqua mali, & tunc desistendo ab illo ostēso, vt habet rōnē mali, determinat se, vt sequatur illud, prout habet rationē boni. Et si econuerso desistat, econuerso se determinabit. Determinare ergo se, vt sēpē sēpius diximus, prout spectat ad voluntatem, non oportet, qđ dicat actum, sed sufficit, qđ dicat desistere ab actu. quia quando aliquid ostenditur volūtati vno modo sub rōne boni existentis, & alio modo sub rōne mali, i. sub ratione boni apparentis, in potestate voluntatis est desistere ab hoc, vel ab illo, à quo desistēdo determinat se ad hoc, vel ad illud. & sicut, prout vult, determinat se ad hoc, vel ad illud, sic mouet se ad hoc, vel ad illud, qđ negantes negant voluntatem habere arbitrij libertatem.

Volūtas ad
quatuor cō-
paratur.

Resumamus ergo omnia, & dicamus, qđ voluntas potest comparari ad quatuor bona, & secundum quodcunque illorum bonorum aliquo mō comparatur ad motum. Nam vno modo comparatur ad bonum, vt est ab intellectu apprehēsum, & hoc modo comparatur voluntas ad bonum tāquam ad illud, à quo actiuatur, & à quo mouet motu ad formam. Secundo modo cōparatur ad bonum, non, vt est ab intellectu apprehensum, & ostensum, sed vt est à voluntate volitum. Quod tripliciter fieri potest. Primo, vt est illud bonum a volūtate volitum tanq̃ finis, & tanq̃ habitum in spe, & sic est ipsum bonū, qđ est finis, vt est à voluntate intentum, & tale bonum respicit motum voluntatis tanq̃ illud, à quo inchoatur motus. Secundo hoc esse potest, vt illud bonum, qđ est à voluntate volitum nō sit volitum tanq̃ finis, sed tanq̃ id, quod est ad finē, & tunc tale bonum non erit à voluntate intētum, sed erit a voluntate electum, quia intentio est ipsius finis: electio eorum, quæ sunt ad finem. Tale ergo bonum cōparatur ad voluntatis motum tanq̃ ad illud, p qđ mancipatur effectui talis motus, quia sicut motus voluntatis, prout se, & alia mouet in finem, inchoatur ab ipso fine, prout est bonum intētum, & vt est habitum in spe, sic effectui mancipiatur per ipsa bona media, & per ea, quæ sunt ad finem.

Tertio potest accipi bonum, quod est à voluntate volitum, non, vt est à voluntate intentum, & habitū in spe, a quo voluntatis motus inchoat, nec, vt est bonum, quod est ad finem, & quod est à voluntate nō intentum, sed electum, per cuiusmodi bona motus voluntatis effectui mancipia-

tur, sed, vt est à voluntate volitum tāquam finis: non, vt intentum, & habitum solum in spe: sed, vt est atquisitum tanquam bonum, quod est finis habitum in re. Et hoc modo tale bonum est illud, in quo voluntas quiescit, & motus voluntatis finitur, & terminatur. Aliter enim non esset bonum finale, & vltimum à voluntate quæsitum. Et non esset illud bonum fruibile, quod voluntas expectat, de quo bono ait: Aug. in x. de Tri. Quod fruimur cognitis, in quibus voluntas delectata conquiescit. Patet ergo, quomodo voluntas per intentionem bona opera, vel alia, quæ sunt ad finem, ordinat in finem: patet etiam quomodo bonum, vt est ab intellectu apprehensum, & voluntati ostensum, habet actiuare voluntatē, & mouere eam motu ad formam: sed bonum, vt est à voluntate volitum tanquam finis habitum in spe, & tanquam id, qđ est ad finem. Et tertio, quod est bonum tanquam finis habitū in re: isto triplici modo cōsideratum bonum à voluntate volitum tripliciter se habet ad voluntatis motum tanquam terminus, à quo, tanquam medium, per quod, tanquam terminus, in quem. Quæ aliquo modo supra tetigimus, sed hic clarius, & diffusius declarauimus, & multa omiſsa suppleuimus. Eſſet autem vltius quærendum: quia tacta sunt omnia præambula ad quæſtionem, quomodo opus meritorium comparatur ad intentionem habitualem, & actuaalem. Sed in proximo vltius poterit declarari.

Tomo 1.
cap. 10.

Dub. I. Lateralis.

An opus per operationē, & intentionem sit meritorium.

Conclusio est affirmatiua.

LETRIUS fortē dubitaret aliquis de quæſtione principaliter proposita, quomodo opus est bonum, & meritorium, per comparisonem ad intentionem: Vtrum sufficiat intentio habitualis, vel requiratur actualis.

Dicendum quod ad soluendum, quod quæritur adhuc: resumemus aliqua de præcedendi quæſtione, nam de motu voluntatis est simile, & dissimile. Simile quidem est: Nam sicut graue primo actiuatur per formam grauis, & mouetur motu ad formam, postea sic actiuatum, & factū graue per grauitatem illam mouetur in centrum quasi in suum finē: sic voluntas à bono sibi ostēso per intellectum actiuatur, & aggeneratur in ea quidā amor ipsius finis, qđ est quoddā pondus, & quædā grauitas, per quam sic actiuata mouetur

in

in ea, quæ sunt ad finem, & in ipsum finem. Amor ergo in voluntate est quoddam pondus respectu finis: & grauitas in re graui est quidam amor respectu cætri. Est ergo in hoc simile de motu volutatis respectu finis, & d. motu grauis respectu cætri: sed est ibi magna dissimilitudo. quia graue sic mouetur per grauitatem in centrum, quod nullo modo mouetur à se, per se loquendo, sed solum mouetur à generante, vt paret per philosophum in Phisicis. Sed voluntas actiuata à bono apprehenso, & ostenso ab intellectu, & hoc modo facta grauis per amorem ipsius finis non solum mouetur à bono sic per intellectum apprehenso, & ostenso: sed etiam mouetur à seipsa, & sic actiuata, & facta grauis per amorem ipsius finis, mouet seipsam in ea, quæ sunt ad finem, & in ipsum finem. Est ergo in ea duplex motus: sicut & in graui. Vnus ad actiuationem, & ad grauitatē, quæ est amor finis. Et alius est motus eius ad ipsum finem, & ad ea, quæ sunt ad finem. Quantum ergo ad actiuationem non mouet se voluntas: sicut nec graue mouet se ad grauitatē: sed voluntas facta grauis per amorem finis mouet se ad finem, & ad ea, quæ sunt ad finem. sed graue actiuatum per grauitatem, quæ est quidam amor centri non mouet se, per se loquendo, nec ad centrum, nec ad ea, per quæ pergit in centrum: sed hoc mō per se loquendo solum dicitur moueri à generante.

Graue non mouetur à se, sed à generante.

Voluntas à quo actiuatur.

Dicemus enim, quod voluntas actiuata per amorem finis mouet se ad ea, quæ sunt ad finem dupliciter: determinando se, & eligendo ea, quæ sunt ad finem: sed etiam mouet se non solum se determinando, sed talia eligendo: & etiam talem motum volendo, vel tali motui consentiendo. Nam quia voluntas non pōt moueri nisi volūtariē: cōsequens est, qd nō possit moueri nisi motū volendo, & motui consentiendo. sed in ipsum finē mouetur voluntas nō proprie finē eligendo, & ad illum motum se determinando: quia cum finis, vel felicitas, quæ est vltimus noster finis, apprehendatur ab intellectu sub omni ratione boni: sufficienter determinatur voluntas ad talem motum: sicut determinatur graue per ipsam grauitatem, vt moueatur in centrum, sic ergo voluntas mouetur ad ea, quæ tendit in finem, & in ipsum finem, sicut graue mouetur ad ea, per q tendit in centrum, & in ipsum centrum. Sed graue secundum quēcunque huiusmodi motum nec mouet se ad motum se determinando: quia sufficienter determinatur a natura, nec motui cōsentiendo, quia non est agens à proposito: sed voluntas actiuata, & facta grauis per amorem finis mouet se ad ea, quæ sunt ad finem dupliciter: videlicet ad motum illum se determinando, & motui consentiendo: & in ipsum finem non mouet se, nisi vno modo: quia non mouet se ad illum motum se determinando, quia sufficienter est ad hoc determinata per amorem finis, sed mouet se ad ipsum finem, motum illum volendo, vel motui illi consentiendo. Hoc modo, vt videtur, magis mouet se in finē, quā in ea,

Graue non mouetur à se.

quæ sunt ad finem, quia magis consentit, & magis vult finem, quā ea, quæ sunt ad finem. Et inde est, quod motus voluntatis in finem dicitur voluntas: quia per se voluntas mouetur in finē, sed motus in ea, quæ sunt ad finē, nō d. volūtas, sed electio. quia illa non vult voluntas propter se, sed propter finem habendum, & acquitendū, voluntas ergo videtur quod moueat se in finem, illum volendo, vel illi motui consentiendo. Tamen quia velle finem est quid naturale, & consentire motui in finem est magis consensus naturalis, quā deliberatiuus. quia respectu finis voluntas se habet, vt natura secundum Dam. li. 2. c. 22. ideo voluntas hoc modo, & si aliqualer potest dici se mouere, propriē tamen non debet dici mouens, sed mota, quia naturalia respectu suorum motuum propriē non debent dici mouentia, sed mota, vt patebit inferius in hac Dist. cum disputabitur de motu voluntatis naturali, & deliberatiuo. Cōcludamus ergo, & dicamus, quod cum voluntas moueatur duplici motu, videlicet motu ad actiuationem & ad formam, & motu ad finem. Primo modo, propriē loquendo, se habet solum, vt mota ab intellectu, vel à bono apprehenso ab intellectu, sed in motu ad finem, & ad ea, quæ sunt ad finem modo, quo dictum est, voluntas non solum se habet, vt mota, sed etiam, vt mouens. Erit ergo hic motus hoc modo, quia talis motus incipiet a fine vt est intentus, vel, vt vt est in intentione: & fiet, vel mancipabitur effectui per bona, quæ sunt ad finem tanquā per bona determinatē electa, & consumabitur in ipsum finem, vt acquisitum, & habitum per huiusmodi executionem. Ex quibus apparet quomodo omnia præmissa sunt ad declarationem huius articuli, & multorum aliorum, quia solū propter propositam quæstionem non multiplicauissemus tot verba, nisi ad multa essent proficua. Cum ergo principalis quæstio nostra sit de opere nostro, vt est meritum: & cum omne opus sit meritum, prout incipit à fine, vt est in intentione, & vt est habitus in spe, & de se sit aptū natum mereri illum eundem finem, vt est habitus in re, quia tale opus meritum ab intentione incipit, meritū ergo qritur, quæ intentio sufficiat. Virum sufficiat habitualis, vel de necessitate requiratur actualis. Ad quod responderi pōt qd hæc possunt quatuor mēbra fieri. Nā tēpus illud, qd mensurat opus meritū, vel dicitur totū esse ab intentione habituali, vel totū ab actuali, vel partim ab actuali, partim ab habituali. Et hoc dupliciter. Quia, vel fiet inchoatio talis operis ab intentione habituali, & prosecutio ab actuali, vel econuerso. Primus modus stare non potest, quod totum tempus illud, in quo fit opus meritum, sit secundum intentionem habitualem, quia cum opus meritum computetur inter ea, quæ sunt ad finem, quia per ipsum meremur finem, & nunquā voluntas potest actu velle ea, quæ sunt ad finem, nisi primo actu intendat in finem, quia ex actuali intentione finis causatur, quod actu mancipentur effectui

B

C

D

esse. Qui ea, quæ sunt ad finem, oportet primum membrum esse omnino inutile. Sic etiam tertium membrum est inutile, videlicet, qd tps, in quo fit opus meritorium: inchoetur fm intentionē habituale, & consummatur secundū actuale, quia oportet, qd primo sit actualis intentio finis, qd sit actualis inchoatio operis, quod est ad finem.

Secundum ergo membrum, videlicet, qd totū tps, in quo fit opus meritorium, sit fm intentionē actualē. Et quartum mēbrū videlicet, qd tale tps inchoetur fm intentionē actualē, & perficiatur fm habituale, possunt esse vilia ad propositum.

Dicemus enim, qd sufficit ad hoc, qd opus sit meritorium, qd inchoetur fm bonā intentionē actuale, & pficiatur fm habituale. nam si quis dicit horas pp bonam intentionem, & pp bonum finē, oportet, qd ille bonus finis sit primo actui intentus, qd actu incipiat horas: vt si dicat horas pp laudem Dei, oportet, qd prius cogitet de laude Dei, quæ sit pp horas, qd actu incipiat horas. Nā ad hoc, qd opus sit meritorium, oportet, qd sit opus bonum, qd sit, & intentio bona pp quam sit. Et si non esset actu illa bona intentio: non posset esse in effectu illud bonum opus, sed non oportet ad hoc, qd opus sit meritorium, qd semper actu consideret de tali intentione. Potest ergo esse opus meritorium fm quartum mēbrum, videlicet, qd opus meritorium inchoetur fm intentionem bonā, & actuale, & finiatur secundum habituale. sed si fiat bonum opus modo, quo dicebat secundum mēbrum: videlicet, qd bonum opus inchoetur, & finiatur secundum bonam intentionē actualē, nō solum erit meritorium, sed et erit magis meritorium: ideo cum aliquid boni facimus, semper quantum possumus, debemus habere nostrā intentionem ad Deum, quæ debemus intendere quantum possumus actu in omnibus bonis operibus nris, quem quanto magis intendimus actu, ceteris paribus magis erunt meritoria opera nostra. Et si propter mobilitatem cogitationum nostrarū nō possumus stare fixi in huiusmodi intentione pp aliquā cessationem ab huiusmodi intentione, non propter hoc euacuatur opus nostrum à suo merito, tamen quantum possumus debemus stare fixi in tali intentione, vt sit ibi maius meritū.

RESP. AD ARG. ART. Ad primū dicendū, qd non propter quamlibet cessationem à bonā actuatione actuali tollitur à bono opere meritum: Tamen quantum possumus, debemus esse fixi in illa intentione de bono fine, & specialiter de bono fine ultimo, qui est Deus, vt sit ibi maius meritū.

Ad secundum dicendum, qd cum intentio bona sit causa boni operis, quia aliter nō potest esse opus meritorium nisi sit bonum, & à bona intentione causatum: oportet, quod saltem in principio sit talis bona intentio actualis, vt actu mancipetur illud bonum opus, & qd actualis intentio sit actualis causa illius operis. Nam quod non tangit, non agit: Cum ergo habitualis intentio non actu applicet, & non actu attingat suum effectū, non poterit illud opus esse in actu, nisi actualis intentio illius operis saltem quantum ad suum

A principium sit in actu.

Ad tertium dicendū, qd licet dicens horas propter Deū aliquando non cogitet de Deo, & hoc non obstante est ibi meritum, cū, si semper actu cogitaret, esset ibi maius meritum. Possumus autē ponere exēplum de motu pilæ, oportet, qd in primo actu impellatur pila ad hoc, vt moueatur, sed cessante impulsione non propter hoc cessat motus pilæ. Sic a principio est actualis intentio, vt actu incipiat opus meritorium. Sed cessante illa actuali intentione non propter hoc cessat opus meritorium, & continuat ipsum iter ad ecclesiā, cum desinit cogitare de Deo. Quare si non cessat tale opus meritorium, vel non oportet, qd cesset eum cogitare de Deo: esset tamen magis meritorium, si semper cogitaret de Deo.

B Et per hoc patet solutio ad quartum, quia cū religiosus actu vouit: actu cogitauit de Deo. Et si propter illud votum meretur, cum aliquid boni facit, etiam si non actu cogitet de Deo, tamen magis mereretur, si semper actu cogitaret de Deo.

RESP. AD PARTEM IN CONTRARIUM.

A D primū in contrarium dicendū, qd in patria non erunt cogitationes volubiles, vt sunt in via: Ideo in patria semper actu videbimus Deum, & fruemur Deo, sed in via non possumus cogitare de Deo.

C Ad secundum dicendum, qd patet solutio per iam dicta, quia sufficit, qd à principio sit intentio actualis, sed in proseguendo sufficit, qd sit habitualis ad hoc, qd sit ibi meritum, sed si esset actualis, esset maius meritum. Nam non solum intentio actualis includit finem intentum, & si nō explicitē, implicitē tñ, nā quādiu durat opus bonū, & si nō actualiter, virtualiter tñ durat intentio bona, per quam inchoatum est opus bonum, sicut quādiu durat motus pilæ, & si non naturaliter, virtualiter durat impulsio pilæ, per quā inchoatus est motus pilæ.

Dub. II. Lateralis.

An intentio actualis opus meritorium precedere debeat.

Conclusio est affirmatiua.

D

LETIVS autē, quia intellectus hominis non quiescit, posset aliquis dubitare quomodo oporteat intentionem actuale precedere ante, quā opus meritorium inchoetur.

Dicendū, qd non potest opus esse meritorium: nisi sit in genere morum. Cum ergo semper opus morale presupponat actuale intentionem alicuius finis, à qua causatur, non poterit esse morale opus, nisi ipsum tanquam suum effectum precedat alicuius finis actualis intentio, tanquam causa. Sunt autē superius dicta tria de morali opere. Aegid. super ij. Sent. Ggg ex

Opus meritorium non nisi in genere morum.

ex quibus possunt sumi tres rationes, q̄ oportet sic esse. Primo quid dictū est de morali opere, qđ sumit speciem a fine. Posset ergo opus aliqd, vel effectus aliquis habere finē imaginatū sicut ponebatur exemplū de fricatione barbe, sed tale opus vel talis actus nō diceret esse in genere moris, nec, s̄m q̄ huiusmodi esset meritorius, vel demeritorius. Opus ergo morale, quod est meritoriū, vel demeritorium, oportet, q̄ fiat cum deliberatione, & à voluntate deliberatiua. Et quia deliberatio, vel voluntas deliberatiua de necessitate præsupponit actualem intentionē alicuius finis, quia actualis intentio finis quantum ad agibilia se hēt sicut quādā lucerna in obscuritate noctis: sicut ergo sine lucerna in obscuritate noctis non potest, quis cognoscere, quid videndum, quid agendū, vel nō agendum: Ita, & multo magis sine actuali intentione finis non potest: quis de liberare, quid agendum. Ideo dictum est: Lucerna corporis tui est oculus tuus. Nam statim cum quis proponit sibi aliquē finē, & intendit aliquem finē: sit quidā oculus in aīa sua, vt videre possit, quæ sint agēda ad obtinendum illū finē: vel statim sit in eo quādā lucerna lucens ad cognoscendum, quæ sunt eligenda, vt finis ille obtineri possit, pp quod intentio finis oculus, & lucerna dici potest. Si enim moralia sumunt speciem a fine, si aliquod opus morale fieret sine actuali intentione alicuius finis, illud opus, quod dicitur esse morale, non esset morale, quia non esset in aliqua specie morum.

Secundo autem dicitur de opere morali, vt patet ex habitis, q̄ essentialis differentia eius est bonitas, vel malitia moralis, quod non esset, nisi tale opus præsupponeret actuālē intētionem finis. nam ideo dicitur malum opus morale, vel quia nō est ordinabile ad bonum finem, sicut est opus, qđ nō est bonum ex genere, vel quia ex parte agētis non ordinatur ad bonum finē, sicut est opus, quod non est bonum ex fine, vel ex intentione. Oportet ergo ad hoc, q̄ opus sit bonum, q̄ sit ordinabile ad bonum finem, quod sine præcedente actuali intentione esse non potest. Cum ergo nostra locutio sit de opere bono, & meritorio, oportet, q̄ huiusmodi opus, bona, & actualis intentio præcedat: Non tamen oportet, q̄ illa bona actualis intentio continuetur essentialiter, sed sufficit, q̄ continuetur virtualiter, sicut cōtinuatur virtus impellētis, quādiu durat motus impulsiois. Si tamen continuaretur illa bona intentio non solū virtualiter, & implicite, sed actualiter, & explicitē opus esset magis meritorium.

Dicebatur autem, & tertio de morali opere, vt patet ex antedictis. quia licet ex ratione operis possit opus esse indifferēs, sicut est eleuare festucā, tamen ratione intentionis, quantum ad esse indiuiduale, nullum est opus morale indifferēs. quia semper fit propter aliquam intentionem actuālē bonam, vel malam, vel aliter non esset opus morale, quia nō procederet ex voluntate deliberatiua. Opus ergo morale bonum, & meritoriū semper præcedit bonā intentio actualis: licet non oporteat, q̄ illa bona intentio semper continuetur

A actualiter, sed sufficit, q̄ continuetur virtualiter, vel habitualiter, vt possit ibi esse meritum: licet, si sic continuaretur, esset ibi maius meritum.

ARTIC. III.

An omnis Infidelium vita sit peccatum.

Conclusio est negativa.

D. Tho. 2. sent. d. 41. q. 1. artic. 2. Tho. Arg. d. 41. q. 1. arti. 3. Capr. d. 41. q. 1. & 2.

B

ERTIO queritur: Vtrum omnis vita, vel omnis actio Infidelium sit peccatum.

Et videtur, q̄ sic: quia, vt dicitur ad Ro. Omne, quod nō est ex fide, peccatum est. vbi vult Glo.

Rom. 14.

q̄ omnis vita infidelium est peccatum.

Præterea omnis actus bonus est actus rectus, sed omnis actus rectus procedit ab intentione recta. Cum ergo in distinctione præcedenti, & in hac Dist. dictum sit, q̄ fides dirigat intentionē, nihil potest esse rectum, vbi non est fides: Omnis ergo vita, & omnis actio infidelium, quia non est recta, peccatum est.

Præterea vt dicitur ad Hebr. Sine fide impossibile est placere Deo. Nulla ergo actio infidelium est Deo placens: ergo videtur, quod sit displicens, & q̄ sit peccatum.

Hebr. 11.

Præterea illud est malum, quod caret aliqua perfectione, quā debet habere: sed omnis actus humanus debet habere perfectionē vltimū finis, & debet esse ordinatus in vltimum finem cum omnis actus infidelium careat tali perfectione: ergo &c.

IN CONTRARIUM est: quia non est consilium, nisi de bono, sed infidelibus consilium tur aliqua de generatione bonorum: ergo &c.

RESOLVTIO.

D

In fidelis bonum opus facere potest, si bona intentione in infidelitate fiat, sed non simpliciter, quia meritorium esse non potest, quantum ad vitam eternam. Si autem ab infideli opus bonum ad idolum referatur, peccatum est. Hinc opus bonum, sed nō benefactum dici debet.

RESPONDEO dicendum, quod ad hanc questionem respondent scripta communia, q̄ sicut in naturalibus vna perfectio superadditur alteri: sic & in moralibus. Et sicut in naturalibus amota perfectio posteriori, remanet prior: sic, & in moralibus. In naturalibus enim prima perfectio est esse, Secunda est viuere, Tertia est sentire, Quarta est secundum locum moueri.

Quinta

Morale opus, vt morale, non potest esse indifferēs.

Quinta est ratiocinari, & intelligere. Vnde Philosophus in 1. de anima assignat quatuor gradus aītorum: vegetatiuum, sensitium, secundum locum motiuium, & intellectiuium: Oportet ergo, qd sit dare quintum gradum ēt in aītis, cuiusmodi est esse, vel existere. Et sicut assignauimus 5. gradus in naturalibus: Ita possumus assignare 5. gradus in moralibus, vt primus gradus, vel Prima perfectio sit ex essentia. Secūda ex materia. Tertia ex circūstātia. Quarta ex fine. Quinta ex perfectione habitus, i. ex charitate. Sicut ergo in naturalibus nisi tollatur intellectiuium potest remanere sē m locū motiuium, quo amoto potest remanere sensitium, & sic de alijs: sic & in moralibus, vt aiunt. E: licet scripta cōia non oīa hęc proponant, quę diximus: Tñ simile introductū per talia scripta non est sufficiens, nec sufficienter declarat qōnem propositā. Nā ex quolibet malo dicitur totum opus malū, vt si sit bonū opus, & mala intentio, vt si quis dat elemosinam propter inanem gloriā: dī malē agere, & peccare. Coinquinatur, n. bonitas actionis pp malitiam inanis glorię. Et econuerso, vt puta, qui furatur, vt det elemosinā: totum dicitur esse malum, quia inquinatur bonitas intentionis, ppter malitiam operis: S ue ergo in talibus opus dicatur esse prius, & intentio posterior, siue econuerso: non remanebit bonitas prioris propter malitiam posterioris, nec econuerso: Propter qd similitudo naturalium ad moralia secundum prius, & posterius non est conueniens morali negotio. Vtrum aut hoc dictum commune contineat aliquam veritatem, in prosequēdo patebit.

Dicamus ergo, qd Magister circa hęc quęstionem tripliciter se hēre videtur. Nam primo ait oē n vitam infidelīū peccatū esse, innixus verbis Apostoli: qd oē quod non est ex fide: peccatū est. Et innixus expositioni Aug. qd oīs vita infidelīū peccatum est: quia, vt ait, vbi deest conditio eter nę salutis: falsa virtus est. Secundo hanc sententiam primā contemperat distinguens inter agere bonum, & bene: volens, qd si infideles possunt agere bonum: qd pnt facere multa de gñe bonorum: tñ non faciunt ea bene. Tercio ēt hanc secundam snām contemperat volens, qd infideles possunt facere bona, & bene: sed non meritorie. Nam si quis etiam infidelis naturali pietate vestiatur nudum: bonum facit, quia bonū est vestire nudum, & bene facit, quia facit hoc ex naturali pietate, quia non propter inanem gloriā: tamen non meritorie facit: quia non habet charitatem, secūdū quā est omne opus meritoriū.

Dicemus ergo, qd opera infidelium tripliciter possunt considerari: Primo, vt sunt infidelium, & secundum se tota. Et ad hunc modū videtur tendere prima sententia Magistri. Secundo considerati possunt opera infidelium, vt sunt infidelium, sed non sē m se tota: sed, vt sunt per partes diuersa, Et ad hoc videtur ire secūda sententia Magistri, qd infideles possunt facere bona, sed non bene. Tercio considerari possunt opera infidelīū non ut procedunt ex intentione infideli: sed ex

A intentione alia bona, vt puta ex naturali pietate, & in hoc stat tertia sententia Magistri, quod infideles possunt facere bona, & bene: sed non meritorie. Propter primum sciendum aliquos si npli citer, & absolute sensisse oē n actionem infidelīū quocunque modo factū peccatum esse. Exponentes hoc modo verba Aug. Oē n vitam infidelīū peccatum esse. Sed ista videtur nimis dura sententia, quod illud, quod faciunt infideles, & pagani, vel heretici, vel iudei non ex infidelitate, sed ex naturali pietate: dum tamē illud sit de genere bonorum; sicut est vestire nudū, vel pascere esurientem, qd sit peccatum. Verum est enim tale quid non esse meritorium. Quia sic agentes, cuiusmodi sunt infideles carent fide, & charitate, sine quibus nullum est meritum. Nam, & ipsi fideles si sunt in peccato mortali carētes charitate: nullum bonum opus quandiu sic se habent potest eis esse meritorium ad vitam æternam. sed, quod ipsa bona opera, facta ex naturali pietate sint eis damnabilia, & demeritoria: dura esset sententia.

Possumus ergo hanc sic temperare sententiā, vt etiam alij temperant: Quia quicquid faciūt infideles, vt infideles, vel ex infidelitate, vel referendo ad infidelitatem: peccatū est, ut si infidelis vestiatur nudum ex naturali pietate credens ex hoc placere Deo suo, i. idolo; quodcunque opus sit bonum, & factum aliquo mō bona intentione: quia ex naturali pietate: Tñ propter illam malā credulitatem, vel intentionē: quia credit, & intēdit ex hoc placere Deo suo, idēst idolo: habet ibi esse peccatum.

C Ad hoc ergo vadit prima Magistri sententia, videlicet, qd omnis vita infidelium est peccatum & qd omne opus eorum est peccatum, quod veritatem hēt de oī opere, quod agunt, ut infideles, uel, quod referunt ad infidelitatem considerando opera secundum se tota: Quia considerando ea, uel opera eorum diuisim, uel secundū partes: esset aliter dicendum, ut in secūdo membro patebit. Secūdo pnt cōsiderari opera infidelīū, ut sunt infideles, uel ut sunt relata ad infidelitatem credētes, & intēdētes ex hoc placere idolo, qd credūt esse Deū. tñ si considerētur hmoi opera non sē m se tota: sed diuisim, & sē m partes pnt dici, qd bonum est, qd fit, sed non bene. Dicebat n. supra de bonitate operis, uel de pulchritudine hoīs: quia bonū opus constat ex tota sua causa; Malum autem ex particularibus defectibus: Et pulchritudo hoīs constat ex pulchritudine omnium mmbroꝝ: Sed turpitudine potest constare ex turpitudine unius solius membri, ut si homo habeat pulchros oculos, & pulchrum nasum: sed habeat os ualde turpe, totus homo dicitur turpis. Si ergo turpitudine consideretur secundum totum hominem: totus homo dicitur turpis ex turpitudine unius membri; Sed si consideret pulchritudo diuisim, & sē m partes: turpitudine oris nō tollet pulchritudinem nasi sē m se, nec pulchritudinē oculorū. Pnt enim quis hēre pulchrū nasum: non obstat, qd habet turpe os. Sic

Infidelis opus bonū si referat ad idolū, peccat.

Opus bonū sed nō bene factum.

Opus qd bonū, & nō beneficium declaratur exemplo.

Infidelis opus bonum non meritorium.

& in proposito : si quis induat pauperem mala credulitate, vel mala intēctione, ut placeat ex hoc idolo: totum illud, scilicet induere pauperem propter placere idolo est peccatum. Sed si consideretur hoc diuissim, & secundum partes; Dicemus, quod placere idolo, non facit quin induere pauperem sit de genere bonorum: Induere ergo pauperem est bonum in se: Sed non est bonum huic initio, & est ei malum, qui facit hoc, ut placeat idolo. Ad hoc ergo potest referri secunda sententia Magistri, quod infideles etiam, ut agunt ex infidelitate possunt facere bonum: Quia possunt facere aliquid, quod est de genere bonorum: Non tamen faciunt illud bene, vel possunt facere aliquid, quod est bonum in se: Sed non est bonum eis: quia non faciunt illud bene. Ad hoc etiam potest adduci sententia Doctorum prius posita, quomodo amoto posteriori, remanet prius, ut si bonum ex genere est prius, quam bonum ex circumstantia: dato, quod opus sit malum ex circumstantia potest remanere bonum ex genere. Sed ista bonitas non erit secundum considerationem totalem: quia bonitas ex genere cum malitia ex circumstantia, & maxime si sit talis circumstantia, quæ variet speciem, totum dicitur malum, ut si actus generationis est bonus: facere tamen hunc actum cum non sua: totum dicitur malum. Diuissim tamen loquendo potest amoueri bonitas posterioris, remanente te bonitate prioris.

Opus bonū,
& bene factum, sed nō
simplici, licet.

Tertio, ut dicebatur, possunt considerari opera infidelium, ut non procedunt ex infidelitate: sed ex alia bona intentione. Et sic verificatur tertia sententia Magistri, quod infideles possunt facere bonum, & quantum ad aliquid bene: Sed non simpliciter bene: Quia non meritorie, cum non fiat ex charitate. Possunt enim infideles facere bonum: Quia possunt facere aliquid de genere bonorum, ut vestire nudum, quod est de genere bonorum. Et possunt facere aliquo modo bene: Quia possunt hoc facere: non, ut placeant idolo, sed solum naturali pietate: Tamen non fiet hoc simpliciter bene, quia non fiet meritorie, cum careant charitate.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod illud dictum Apostoli potest referri ad conscientiam erroneam, ut dicat, ut dicit Glo. q. omne, quod non est ex fide, id est omne, quod est contra conscientiam, siue rectam, siue erroneam, peccatum est, ut supra patuit. Quod enim sit contra conscientiam, siue rectam, siue erroneam dicitur non esse ex fide, vel etiam dicitur esse contra fidem: quia est contra id, quod conscientia saluti credit expedire.

Vel si volumus hoc referre ad infideles: dicemus, quod omnis vita infidelium est peccatum. & omnes actiones infidelium sunt peccatum. Verum est de actionibus, quas agunt, ut infideles, vel quas referunt ad infidelitatem modo, quo dictum est.

Possumus, & tertio soluere faciendo vim in hoc, quod dicitur vita, ut dicatur, quod omnis vi-

ta infidelium est peccatum: quia nisi conuertantur ab infidelitate: quandiu viuunt, sunt in peccato infidelitatis.

Ad secundum dicendum, quod fides dirigit intentionem quantum ad finem vltimum, secundum quam directionem opera possunt esse meritoria, siue qua nunquam sunt meritoria: Quia siue fide non potest haberi charitas, per quam sunt opera meritoria. Sed quantum ad finem proximum potest intentio dirigi per rationem, ut est perfecta per virtutem, quæ est prudentia. secundum hunc modum actio infidelium, licet non possit esse meritoria, potest tamen non esse peccatum, & esse non meritoria.

Ad tertium dicendum, quod licet actio infidelium non possit esse Deo placens, & meritoria: quia carentes fide carent charitate: Tamen non oportet, quod semper sit displicens, & demeritoria.

Ad quartum dicendum, quod argumentum potest habere fulcimentum: Quia nulla actio est indifferens: Sed, vel est meritoria, vel demeritoria. Verum est, supposita charitate. Nam eleuans festucam de terra bona intentione, ut ex hoc purget Ecclesiam, siue templum: illa actio est meritoria si fiat in charitate. Sed si deficit charitas, secundum quod huiusmodi, non erit demeritoria: Quia de se non erit mala: nec intentio mala de se: ergo erit meritoria. Et si non est meritoria: hoc non est de se, sed quia non fit in charitate: Sic de actione infidelium potest esse de genere bonorum, vel indifferens, & bona intentione esse facta: quia ex naturali pietate, & si fieret in charitate, esset meritoria: Tamen quia deficit charitas: deficit esse meritoria.

Actio indifferens quoniam bona, & meritoria.

Ad formam autem arguendi dici potest, quod ex illo defectu deficit illa actio esse meritoria: sed non oportet, quod sit demeritoria.

QVÆSTIO. II.

De voluntate in comparatione ad peccatum.

DISTINGUITUR de ipsa voluntate. Circa quam queruntur tria, primo, ut comparatur ad peccatum tanquam causa. Et erit quæstio: Vtrum peccatum omne sit voluntarium. Secundum quæritur de ipsa voluntate, ut comparatur ad peccatum tanquam subiectum: Vtrum omne peccatum sit in voluntate tanquam in subiecto. Tertio quæritur de ipsa voluntate, prout potest considerari, ut natura, & ut deliberatiua, quomodo possit hoc esse.

ARTIC. I.

An omne peccatum sit voluntarium.

Conclusio est affirmativa.

D. Tho. 2. sent. d. q. 41. q. 2. ar. 1. D. Bon. d. 41. ar. 2. q. 1. Ric. d. 41. q. 4. Biel. d. 41. q. 1. Tho. Arg. d. 41. artic. 4. Dur. d. 41. q. 2.

Primum sic proceditur: Videtur, quod non omne peccatum sit voluntarium. Nam, ut ait Dio. 3. Di. No. Malum est præter voluntatem: Cum ergo omne peccatum sit quoddam malum: omne

peccatum erit præter voluntatem: ergo nullum peccatum erit voluntarium.

Præterea illud est voluntarium, quod est in potestate nostra: sed secundum Philosophum in 3. Eth. Licet operum simus Domini à principio usque ad finem: Tamen habitum non sumus sic Domini. Mali ergo habitus non sunt in potestate nostra, & per consequens non sunt voluntarii. Sed homo dicitur malus, & peccator ex eo, quod est male habitus: ergo &c.

Præterea ignotum, & voluntarium videntur esse opposita: Quia voluntarium præsupponit cognitionem: illa ergo peccata, quæ sunt per ignorantiam: non erunt voluntaria.

Præterea in peccato omissionis non est necessarium, quod non sit aliquis actus voluntatis, ut supra diximus: ergo saltem peccatum omissionis non erit voluntarium.

Præterea, quod est contra voluntatem, non debet dici voluntarium: sed aliqua peccata sunt contra voluntatem, iuxta illud ad Ro. 7. Non enim bonum, quod volo, facio: Sed, quod nolo malum illud ago: ergo &c.

Præterea peccatum originale contrahitur ex origine, vel ex necessitate naturæ: Non ergo erit voluntarium.

IN CONTRARIUM est: Quia nihil prohibetur, nisi quod est in potestate nostra, & quod est voluntarium: Sed omnia peccata sunt prohibita: ergo &c.

Præterea secundum Philosophum in 3. Eth. Involuntarium non meretur penam, sed omne peccatum meretur penam: ergo nullum peccatum est involuntarium.

RESOLUTIO.

Peccatum omne commissionis, omissionis, & originis, aliquo modo voluntarium est dicendum: cum voluntarium tribus dicatur modis.

RESPONDEO dicendum, quod oportet nos dicere omne peccatum esse aliquo modo voluntarium: quia ut Aug. ait in de Vera Religione: Usque adeo peccatum voluntarium est, quod nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium. Et subdit, quod hoc ita manifestum est, ut nulla huic Doctorum paucitas: nulla indoctorum turba dissentiat. Ad cuius evidentiam

A sciendum, quod voluntarium oportet dici omne, quod est in potestate nostra, & quia in potestate nostra est velle, & non velle: Quia voluntas nostra est domina sui actus: quia potest velle, & non velle. Idem voluntas dicitur non solum, quod voluntarie est volitum: sed et, quod voluntarie est non volitum. Cum ergo sint tria genera peccatorum: commissionis, omissionis, & originis. Quodlibet tale peccatum erit aliquo modo voluntarium, quia pro quolibet tali peccato meremur penam. Nam, ut dicit Aug. 83. quoniam. Meritum ergo peccati poena est. Non, nisi meretur penam nisi peccatum. Et maxime si sit poena à Deo infligita. Nam, ut in eadem questione Aug. dicit, quod sic Deus est iustus regens, & gubernans universa, ut nullam penam cuiquam sinat immerito infligi: primum nullum immerito dari, hoc est peccatum, quod merito potest puniri, & hoc est primum, quod merito datur, sed nullus iuste punitur nisi aliquo modo voluntarie peccaverit. Iuxta ergo tria præfata genera peccatorum tripliciter dicemus esse peccatum voluntarium. Vel quia voluntate propria est volitum, quod debuit non esse volitum, & sic est peccatum commissionis voluntarium, cum quo non solum stat, quod est simpliciter volitum, sed et, quod est aliquo modo coactum, quia voluntas coacta est: Immo coactio, quæ est peccatum simpliciter habet de voluntario, quæ de involuntario.

Voluntarium quid.

Peccatorum tria genera.

Tomo 4. q. 25.

Voluntarium triplex.

Voluntarium quid.

3. Eth.

Peccatum quod sit cum velle non facere, & cum nullo velle.

Voluntarium quid.

B & hoc est primum, quod merito datur, sed nullus iuste punitur nisi aliquo modo voluntarie peccaverit. Iuxta ergo tria præfata genera peccatorum tripliciter dicemus esse peccatum voluntarium. Vel quia voluntate propria est volitum, quod debuit non esse volitum, & sic est peccatum commissionis voluntarium, cum quo non solum stat, quod est simpliciter volitum, sed et, quod est aliquo modo coactum, quia voluntas coacta est: Immo coactio, quæ est peccatum simpliciter habet de voluntario, quæ de involuntario.

Secundo dicitur esse voluntarium non solum, quod propria voluntate est volitum, cum quo voluntarie stat aliquo modo, quod est coactum: sed et dicitur voluntarium, quod est non volitum, in quo voluntario includitur et quod neglectum. Nam, & negligentia iuste puniuntur legibus, ut supra probauimus per Philosophum in 1. Eth. & hoc modo est voluntarium peccatum omissionis. Nam tunc quis peccat peccato omissionis, cum non voluit facere, vel cum neglexit facere, quod debuit facere. Hoc ergo peccatum non solum stat cum velle non facere, sed cum nullo velle, ut potest quis negligere facere: cum nihil vult, & nihil cogitat de illo facere: Tamen imputatur sibi ad peccatum: quia non adhibuit debitam diligentiam, quam debuit. omnia ergo hæc intantum sunt peccata in quantum sunt voluntaria: quia negligentia merito reputatur voluntaria: cum potuit voluntarie debitam diligentiam adhibere, & non adhibuit.

Tertio modo potest dici voluntarium, quando non solum voluntate propria, sed voluntate alterius aliquo modo ad se pertinentis peccatum est perpetratum. Voluntas enim alterius, ut est alterius: non debet alicui imputari: Sed prout illud voluntarium, prout iuste attingit ipsum, potest sibi merito imputari. Sicut supra posuimus exemplum de castro dato militi à comite, vel à rege pro se, & pro genere suo. Milite ergo peccante voluntarie contra comitem, vel contra regem, iuste perdit castrum illud, quo iuste perdit, iuste perdunt omnes de genere illo. descendentes ergo ab illo milite si considerentur in se, non puniuntur, nec peccant: Sed si considerentur, ut descendentes à patre, sic puniuntur. ergo sufficit, quod peccauerunt voluntate patris: postquam non puniuntur nisi, ut sunt Aegid. super ij. Sen. Ggg 3 à patre.

D non debet alicui imputari: Sed prout illud voluntarium, prout iuste attingit ipsum, potest sibi merito imputari. Sicut supra posuimus exemplum de castro dato militi à comite, vel à rege pro se, & pro genere suo. Milite ergo peccante voluntarie contra comitem, vel contra regem, iuste perdit castrum illud, quo iuste perdit, iuste perdunt omnes de genere illo. descendentes ergo ab illo milite si considerentur in se, non puniuntur, nec peccant: Sed si considerentur, ut descendentes à patre, sic puniuntur. ergo sufficit, quod peccauerunt voluntate patris: postquam non puniuntur nisi, ut sunt Aegid. super ij. Sen. Ggg 3 à patre.

3. Eth. 3.

Rom. 7.

Involuntarium non meretur. 3. Eth. 1.